

INFORMATORIUS

su PRIEDU

moksleiviams, turintiems specifinių
sunkumų mokytis

**2005 metams
pagrindinės mokyklos šeštai klasei
patikra**

VARŠUVA 2003

Sudarė:

Gdansko apygardos egzaminų komisija,
Jaworzno apygardos egzaminų komisija,
Krokuvos apygardos egzaminų komisija,
Lomžos apygardos egzaminų komisija,
Lodzės apygardos egzaminų komisija,
Poznanės apygardos egzaminų komisija,
Varšuvos apygardos egzaminų komisija,
Vroclavo apygardos egzaminų komisija,
suderinusios su Centrine egzaminų komisija Varšuvoje.

TURINYS

<i>Ižanga</i>	4
<i>Teisiniai pagrindai</i>	6
<i>Nuo informatoriaus iki patikros</i>	9
<i>Reikalavimų standartai su paaiškinimais moksleiviams</i>	11
<i>Patikros forma ir struktūra</i>	20
<i>Pavyzdiniai užduočių rinkiniai</i>	22

PRIEDAS

MOKSLEIVIAMS, TURINTIEMS SPACIFINIŲ SUNKUMŲ

MOKYTIŠ

<i>Ivadas</i>	43
<i>Kas žinotina dėl specifinių sunkumų mokytis skaityti ir rašyti</i>	45
<i>Patikros organizavimas ir eiga</i>	46
	52

IŽANGA

Nuo 2002 metų balandžio organizuojama visuotinė patikra moksleiviams, kurie baigia pagrindinės mokyklos šeštą klasę. Šitai siekiama patikrinti, kaip jie yra įvaldę gebėjimus, būtinus aukštesniame lavinimosi etape (gimnazijoje) ir reikalingus gyvenime. Patikros rezultatai, analizuojami atsižvelgiant į mokyklinius pažymius bei lavinimo kontekstus, leidžia išsamiau diagnozuoti moksleivių pasiekas ir tuo pačiu palengvina sudaryti individualias rekomendacijas jų tolimesnei edukacijai. Mokytojams ir mokykloms tokios analizės gali padėti tobulinti savo darbą, tuo tarpu decidentams – laikytis efektyvios švietimo politikos. Visa tai palankiai atsiliepia keliant Lenkijos mokyklose darbo kokybę.

Prieš 2005 metų patikras skelbiame tolesnį iš eilės informatorių, visų pirma skirtą mokytojams, moksleiviams bei jų tėvams. Spausdiname jame, kaip ir ankstesniame, būtiniausias informacijas apie tai, kaip visa yra sureguliuota teisiniu ir organizaciniu požiūriu, pateikiame reikalavimų standartus kartu su paaiškinimais moksleiviams bei aprašome patikros lapo formą ir struktūrą.

Be to, informatoriuje pateikiame taip pat ir du pavyzdinių užduočių rinkinius, kad priartintume suinteresuotiesiems būdą, kuriuo bus tikrinami gebėjimai. Tačiau norėtume perspėti, kad nereikėtų mokyklose taikomos vertinimo sistemos laikyti žemesne, negu kad ši išorinė patikra. Tatai galėtų kartais blogai atsiliepti ir nuskurdinti vertinimo būdus bei nepalankiai įtakoti moksleivių vertinimą mokyklų viduje.

Prie informatoriaus prijungiamas priedas moksleiviams, turintiems specifinių sunkumų mokytis. Jame pateikiamos svarbiausios informacijos apie disleksiją ir organizacinius sprendimus, leidžiančius šiai moksleivių grupei pritaikyti organizuojamas patikras. Mokytojai, moksleivių tėvai ir patys moksleiviai gali taip pat susipažinti su pavyzdžiais, kaip pritaikomi kriterijai, vertinant darbus raštu.

Jauniausi adresatai – moksleiviai informatoriuje suras specialiai jiems parengtus reikalavimų standartų paaiškinimus bei svarbiausias žinias apie 2005 metais jų laukiančią pagrindinę mokyklą baigiančio moksleivio gebėjimų patikrą.

TEISINIAI PAGRINDAI

Moksleiviai, kurie baigia šešiametę pagrindinę mokyklą, ateina į patikrą pagal 1991 m. rugsėjo 7 d. įstatymą dėl švietimo sistemos su vėlesnėmis pataisomis (1996 m. DzU Nr. 67, poz.329, su pataisomis).

Patikrų organizavimo principus viešosiose šešiametėse pagrindinėse mokyklose reguliuoja Nacionalinės edukacijos ministro įsakai:

- 2001 metų kovo 21 dienos *dėl moksleivių ir studentų viešosiose mokyklose klasifikavimo ir kėlimo bei egzaminų ir patikrų organizavimo sąlygų ir vertinimo būdų* (DzU Nr. 29, poz.323, su pataisomis),
- 1999 m. vasario 18 d. *dėl apygardų egzaminų komisijų steigimo ir jų teritorinės apimties* (1999 m. DzU Nr. 14, su pataisomis).

Patikroje tiriamą gebų apimtį nustatyta Nacionalinės edukacijos ministro 2001 m. rugpjūčio 10 d. įsako priede nr. 1 *dėl reikalavimų standartų, sudarančių pagrindą organizuoti patikras ir egzaminus* (DzU Nr. 92 poz. 1020).

Reikalavimų standartai buvo sudaryti remiantis *Bendrojo lavinimo programiniu pagrindu*, paskelbtu Nacionalinės edukacijos ministro 1999 m. vasario 15 d. įsaku (1999 m. DzU Nr. 14, poz. 129). Jie atitinka *Bendrojo lavinimo programinį pagrindą*, esantį 2002 m. vasario 26 d. Nacionalinės edukacijos ir sporto ministro įsake *dėl priešmokyklinio auklėjimo bei bendrojo lavinimo konkrečių mokyklų tipuose programinio pagrindo* (DzU nr. 51, poz. 458).

Minėtieji įsakai apibūdina:

- patikros adresatą ir terminą,
- patikroje tiriamo turinio apimtį,
- patikrą rengiančius, tvarkančius ir vertinančius organizatorius,
- informavimo apie rezultatus būdą,
- papildomai moksleiviams suteiktas teises.

Informacijos apie tai, kaip patikra yra pritaikyta moksleiviams, turintiems specifinių sunkumų mokytis, yra paskelbta Priede.

Informacijos apie svarbiausią minėtųjų teisinių aktų turinį aptinkamos žemiau pateiktoje lentelėje:

<p>1. Patikros adresatas ir terminas</p> <ul style="list-style-type: none">❖ Patikra yra visuotinio ir privalomojo pobūdžio, tatau reiškia, kad į ją ateiti privalo kiekvienas šeštos klasės moksleivis, išskyrus tuos, kurie yra nuosaikiai, ryškiai ir giliai protiškai neįgalūs.❖ Tuo atveju, kai moksleiviai pasižymi sklaidos santrykiais ir nuokrypomis, standartai ir patikra yra pritaikomi prie jų galimybių. Kaip patikra yra pritaikoma tiems moksleiviams, atitinkamai aptariama:<ul style="list-style-type: none">- Informatoriuje moksleiviams, turintiems sunkumų mokytis (tai pasakytina apie lengvo laipsnio protiškai neįgaliuosius ir pasižyminčius grįžtamųjų ryšių disfunkcijomis,- Informatoriuje negirdintiems ir silpnai girdintiems moksleiviams;- Informatoriuje neregiesiems moksleiviams;- Informatoriuje silpnaregiams moksleiviams.❖ Esant moksleiviams, pasižymintiems specifiniais sunkumais mokytis (su besiplečiančia disleksija), patikros sąlygos ir forma yra pritaikyti jų galimybėms. Informacijos apie pritaikymo būdą pateiktos šiame <i>Informatoriuje</i>.❖ Patikra organizuojama, pradėjus 2002 metais.❖ Moksleiviams, kurie į patikrą negalės ateiti pirmu terminu dėl nuo jų likimo priklausomų priežasčių, Centrinės egzaminų komisijos direktorius skirs jiems papildomą terminą.❖ Moksleivis, kuris papildomu terminu neateis į patikrą, pakartos pagrindinės mokyklos paskutinę klasę ir į patikrą ateis kitais metais.
<p>2. Patikros turinio apimtis</p> <p>Patikroje bus tiriamas gebėjimų įsisavintas laipsnis, nurodytas <i>Reikalavimų standartuose, sudarančiuose pagrindą organizuoti patikrą paskutiniais mokslo metais pagrindinėje mokykloje</i>. Patikra neišeis už turinio ribos, nurodytos <i>Bendrojo lavinimo programos pagrinde</i>.</p>
<p>3. Patikros organizatoriai</p> <ul style="list-style-type: none">❖ Patikros lakštų projektus parengs apygardų egzaminų komisijos, susitarusios su Centrine egzaminų komisija, kuri patikrai nustatys užduočių rinkinį.❖ Patikrą organizuos vaivadijų teritorijoje:<ul style="list-style-type: none">Kujavų-Pajūrio ir Pajūrio<ul style="list-style-type: none">– Gdansko apygardos egzaminų komisija,Silezijos<ul style="list-style-type: none">– Javožno apygardos egzaminų komisija,Liublino, Mažlenkių ir Pakarpatės<ul style="list-style-type: none">- Krokuvos apygardos egzaminų komisija,Lodzės ir Šventkryžio<ul style="list-style-type: none">- Lodzės apygardos egzaminų komisija,Varmės-Mozūrų ir Palenkės<ul style="list-style-type: none">- Lomžos apygardos egzaminų komisija,Vakarų Pajūrio, Didlenkių ir Liubusko<ul style="list-style-type: none">- Poznanės apygardos egzaminų komisija,Mazovijos<ul style="list-style-type: none">– Varšuvos apygardos egzaminų komisija,Žemutinės Silezijos ir Opolės<ul style="list-style-type: none">- Vroclavo apygardos egzaminų komisija.

4. Patikros rašymo vieta bei rezultatų įvertinimas

- ❖ Patikra vyks moksleivio lankomoje mokykloje arba kuriame nors kitame židinyje, kurį nurodys atitinkamos apygardos egzaminų komisija. Kiekviename židinyje patikrą surengs mokyklos egzaminų komisijos pirmininkas, kurį paskyrė apygardos egzaminų komisijos direktorius. Moksleivių darbus įvertins egzaminatorių kolektyvas, kurį sudarė atitinkamos apygardos egzaminų komisijos direktorius.
- ❖ Tuo atveju, kada dėl nuo likimo priklausomos priežasties nėra įmanoma nustatyti patikros rezultatų, atitinkamos apygardos egzaminų komisijos direktorius, pasitaręs su Centrinės egzaminų komisijos direktoriumi, paskelbs naujos patikros potvarkį. Terminą nustatys Centrinės egzaminų komisijos direktorius.
- ❖ Papildomo termino atveju organizuojamos patikros vietą nurodys atitinkamos apygardos egzaminų komisijos direktorius.

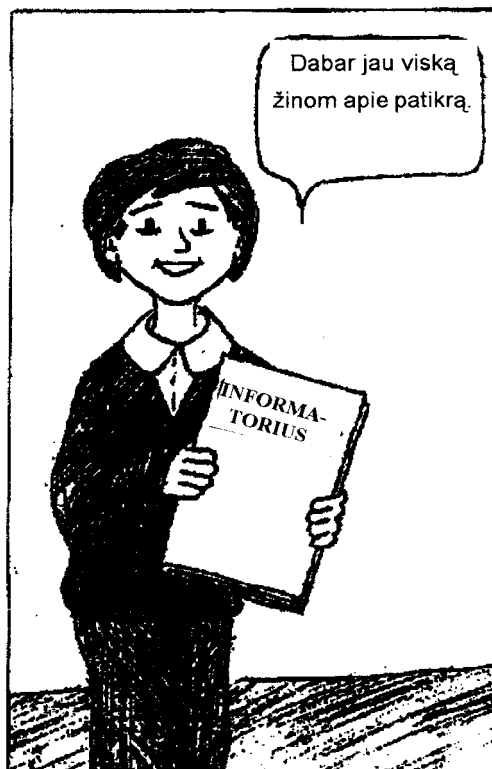
5. Informacija apie patikros rezultatus

- ❖ Patikros rezultatus atitinkamos apygardos egzaminų komisija persiųs į mokyklas ne vėliau nei likus 7 dienoms iki didaktinių-auklėjimų užsiėmimų pabaigos; papildomų terminų atveju – iki tų metų rugpjūčio 31 dienos.
- ❖ Patikros rezultatai neturės įtakos dėl pagrindinės mokyklos baigimo.

6. Moksleivių papildomos teisės

- ❖ Moksleiviai, pasižymintys sklandos santrykiais ir nuokrypomis arba turintys specifinių sunkumų mokytis turi teisę atvykti į atitinkama forma pritaikytą patikrą.
- ❖ Moksleiviai, kurie negalėjo atvykti į patikrą pirmuoju terminu, galės į ją ateiti papildomu terminu.
- ❖ Moksleivis turi teisę per dvi dienas po patikros datos pateikti apygardos egzaminų komisijos direktoriui savo pastabas, jeigu jam atrodo, kad patikros metu buvo pažeistos patikros vykdymo taisyklės. Direktorius pateiktas pastabas apsvarsto per septynias dienas nuo to laiko, kada jas gavo.
- ❖ Ypatingais nuo likimo priklausomais bei sveikatingumo atvejais, neleidžiančiais atvykti į patikrą, atitinkamos apygardos egzaminų komisijos direktorius pagal dokumentuotą mokyklos direktoriaus siūlymą gali moksleivį atleisti nuo pareigos atvykti į patikrą.

NUO INFORMATORIAUS ...

... IKI PATIKROS

*Pešinius atliko Alicija Mazur, IV parodomosios klasės moksleivė,
Bendrojo lavinimo dailės mokykla Gdynėje*

REIKALAVIMŲ STANDARTAI SU PAAIŠKINIMAIS MOKSLEIVIAMS

Reikalavimų standartai tai žinių ir gebėjimų norma, kurią nustatė ir paskelbė Nacionalinės edukacijos ministras, ir ji nurodo egzaminų užduočių apimtį bei sunkumo laipsnį.

Tikriausiai kiekvienas jūsų norėtute žinoti, ką privalote mokėti, kad baigdami šeštą klasę kuo geriausiai parašytute patikrą. Todėl specialiai jums ir parengėme reikalavimų standartų paaiškinimus. Juos rasite lentelės dešinėje pusėje. Pravartu juos perskaityti.

Kai kurias paminėtas sąvokas suprantate jau šiandien. Likusias pažinsite besimokydami toliau. Veikiai sužinosite, ką jos reiškia, išmoksite jomis naudotis.

STANDARTAI	STANDARTO PAAIŠKINIMAS
1. SKAITYMAS	
Moksleivis:	
<p>1) šifruoja įvairius kultūros tekstus (taigi ir formuojančius tautinį tapatumą bei pilietines pozicijas):</p> <ul style="list-style-type: none"> a) istorinius šaltinius ir tekstus, tarp jų ir kronikų, dienynų, laiškų, kultūrinio paveldo elementus, visų pirma konkrečios epochos architektūros paminklus, tautos patriotines giesmes, b) literatūrinius tekstus, tarp jų ir pasakas, legendas, mitus, apsakymus, vaikiškos ir jaunimo klasikos poetinius bei prozos kūrinius, paimtus iš savos ir pasaulinės literatūros, c) taikomuosius tekstus, kaip: telegramą, kvietimą, pranešimą, instrukciją, receptą, skelbimą, atvirlaiškį, privatų ir oficialų laišką, lentelę, pastabą, d) paprastus vadovėlių tekstus, ir taip pat publicistinius bei populiarius mokslinius, tarp jų radijo ir televizijos valandėlę, spaudos straipsnį, e) teatro spektaklius ir filmus, f) ikonines persakas, tarp jų ir: komiksus, tapybos veikalus, skulptūras, <p>atpažįsta jiems būdingus bruožus, išvelgia pažodines reikšmes ir atranda perkeltines prasmes,</p>	<p>Kultūros tekstai tai ne vien romanai, apsakymai, eilėraščiai. Tai taip pat straipsniai laikraščiuose, instrukcijos, receptai, lentelės, pastabos, brėžiniai. Tai taip pat meno veikalai, matyti parodoje bei muziejuje, įvairūs paminklai, teatro vaidinimai ir filmai, matyti kine arba televizijoje, ir taip pat radijo valandėlės.</p> <p>Kai kurie kultūros tekstai kalba į mus tiesiogiai, tuo tarpu kitus suprasi tik tada, kai atrasi juose paslėptas reikšmes.</p> <p>Jei gebi tuos tekstus perskaityti – supranti jų turinį, kitaip sakant žinai, apie ką jie kalba. Moki taip pat atskirti įvairius tekstus.</p>

<p>2) nusako konkrečiam tekstui būdingų elementų funkcijas:</p> <p>a) supranta sąvokas: literatūrinė fikcija, vaizduojamas pasaulis, siuntėjas, gavėjas, kalbantysis subjektas, pasakojimas, metafora, ritmas,</p> <p>b) aktyviai vartoja terminus: veikėjas, gija, veiksmas, autorius, pasakotojas, epitetas, palyginimas, garsus mėgdžiojantis žodis, rimas, posmas, priedainis, pasaka, legenda, apsakymas, romanas, proza, poezija; bei svarbiausius terminus, susijusius su ikoninėmis persakomis, plastika, muzika, radiju, televizija, filmu, teatru, spauda,</p>	<p>Kad galėtum kai kuriuos tekstus suprasti, būtina suvokti sąvokas ir terminus, kitaip sakant specialius žodžius ir posakius, aprašančius literatūros ir meno pasaulį.</p> <p>Kai kas nors, aptardamas tekstą, pavartoja sąvokas, jas ir tu supranti. Tuo tarpu pats kalbėdamas gebi puikiai vartoti minėtuosius terminus.</p>
<p>3) supranta reikšmes svarbiausių simbolių, aptinkamų instrukcijose ir aprašuose:</p> <p>a) diagramų, b) žemėlapių, c) planų, d) schemų, e) kitų piešinių,</p>	<p>Žemėlapiuose, planuose, schemose, diagramose ir kituose piešiniuose, o taip pat prie jų pateiktuose aprašuose ar instrukcijose aptinkami įvairūs ženklai. Gebėsi susirasti reikalingą informaciją, kadangi tuos ženklus supranti ir moki perskaityti jų reikšmes.</p>
<p>4) perskaito duomenis iš:</p> <p>a) teksto šaltinio, b) lentelės, c) brėžinio, d) plano, e) žemėlapių, f) diagramos</p> <p>bei atsakinėja į paprastus su jais susijusius klausimus.</p>	<p>Apžvelgdamas žemėlapi, lenteles, įvairius piešinius arba skaitydamas tekstus, pastebėsi, kad juose yra įvairių tikslų informacijų, kitaip sakant duomenų. Gebėsi pasirinkti tuos, kurių tau reikia. Moki taip pat atsakyti į paprastus klausimus, susijusius su pasirinktais duomenimis.</p>

2. RAŠYMAS

Moksleivis:

1) rašai nurodyta tema, aiškiai siekdamas tikslo ir taikydamas štai tokias pasakojimo formas:

- a) atpasakojimą,
- b) daikto, kraštovaizdžio, realaus ar literatūrinio veikėjo, meno kūrinio aprašą,
- c) mokyklos iškilmių, išvykos ataskaitą,
- d) plano, lentelės, brėžinio formos pastabas, santrauką,
- e) atvirlaiškį,
- f) privatų ir oficialų laišką,
- g) telegramą,
- h) kvietimą,
- i) pranešimą,
- j) skelbimą,
- k) instrukciją,
- l) receptą,

Kai tau pavesta raštu pasisakyti užduota tema, visuomet labai atidžiai skaitai nurodymus ir rašai apie tai, ką apima tema.

Kitaip dėstysi mintis, jeigu, tarkime, sudarinėji pastabas, ir kitaip, jeigu rašai pasakojimą. Priklausomai nuo to, kas nurodyta (kokia tema), sugebėsi savo pasakojimui suteikti atitinkamą formą.

2) formuluoja pasisakymus, suvokdamas tikslą (intenciją):

- a) klausia ir atsako,
- b) patvirtina ir paneigia,
- c) paveda ir prašo,
- d) duoda žodį ir pažada,
- e) ragina ir atkalba,
- f) kviečia,
- g) atsiprašinėja,
- h) užjaučia,
- i) juokauja,
- j) abejoja,
- k) atsimeta,

Priklausomai nuo to, koku tikslu ir kam sakai, mintis dėstai įvairiais būdais.

Sąmoningai parenki žodožius, kad, tarkime, atitinkama forma ko nors atsiprašytum, kažką paragintum ar pažadėtum, kažko paprašytum, kažkam atsakytum, kažką patvirtintum, prižadėtum, kažkur pakviestum arba ir išsakytum užuojautą ar gal abejonę.

Niekuomet neužmiršti, kad kiekviename tokiam dėstyme reikia išlaikyti gero tono manierą.

<p>3) sudarinėja kompoziciniu požiūriu taisyklingą (formato A4 maždaug. 1 puslapio) tekstą, sąmoningai taikydamas kalbines priemones ir laikydamasis gramatinių, rašybos ir skyrybos normų,</p>	<p>Tavo raštiško pasisakymo turinys privalo būti sutvarkytas, ir jį turi sudaryti taisyklingi sakiniai. Negalima pamiršti taip pat ir kablelių, taškų ir kitų skyrybos ženklų, stengiesi nepadaryti rašybos klaidų.</p>
<p>4) grafiniu pavidalu pateikia lentelėje įrašytus duomenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) perkelia informacijas į skaičių, chronologinę ašį, koordinačių sistemą, b) pateikia duomenis stulpelio diagramos pavidalu, paprastąją schema arba kokiu kitoku piešiniu, 	<p>Lentelėse randame įvairių duomenų, kuriuos galima pateikti taip pat ir kitu pavidalu. Sugebi tuos duomenis perkelti į skaičių ašį arba koordinačių sistemą bei taip pat jų pagrindu sudaryti diagramą bei kitokią piešinį.</p>
<p>5) rūpinasi grafine sistema, užrašo aiškumu ir estetika:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) pritaiko užrašą prie pasisakymo formos, b) išskiria teksto dalis pagal jo struktūrą, c) rašo išskaitomai. 	<p>Stengiesi rašyti rūpestingai ir išskaitomai. Moki taip suplanuoti tekstą, kad būtų jis skaidrus ir atitiktų konkrečią pasisakymo formą.</p>
<p>3. SUPRATIMAS</p> <p>Moksleivis:</p>	
<p>1) siekdamas sutvarkyti įvykius, vartoja laiko ir erdvės kategorijas:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) vartoja jas erdvėje, b) įterpia datas laiko skirsniuose, c) apskaičiuoja laiko nuotėkį tarp įvykių, d) tvarko įvykius chronologine tvarka, 	<p>Sugebi nustatyti, kur ir kada kas nors įvyko, kas atsitiko anksčiau ir kas vėliau, kaip ilgai tatai truko, kiek laiko nutekėjo tarp tam tikrų įvykių. Sugebi taip pat užrašyti datas ir pateiki jas tinkamame tarpsnyje (eroje, epochoje, amžiuje ir pan.).</p>

<p>2) pateikia įvykių ir reiškinų priežastis bei pasekmes:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) geba nuspėti priežastis, numato gyvenimo ir savo patirtims artimų įvykių pasekmes, b) nurodo svarbiausias valstybės istorijoje reikšmingų įvykių priežastis ir pasekmes, c) paaiškina priežastis ir pasekmes pokyčių, kurie dėl žmogaus veiklos vyksta aplinkoje, 	<p>Sugebi paaiškinti, kodėl kas nors tavo aplinkoje įvyko, kodėl žmogus stengiasi keisti savo aplinką, kaip valstybės istorijoje priėjo prie reikšmingų įvykių ir kas iš visų tų pokyčių ir įvykių aiškėja.</p> <p>Kai kurie pokyčiai natūralioje aplinkoje, susiję su žmogaus veikla, nėra mums naudingi, ir todėl reikia mokėti paaiškinti, kas juos sukelia ir kaip jų galima būtų išvengti.</p>
<p>3) nusako žmogaus pasiekų reikšmę civilizacijos raidai:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) remdamasis paprastais pavyzdžiais paaiškina civilizacijos pokyčius, kokie ilgainiui atsirado istorijos vyksniuose, b) aprašo svarbiausius laimėjimus, kurie sudaro valstybės ir tautos kultūrinį paveldą, 	<p>Žmogaus veiklos pasekmė yra tarp kitko pasikeitusios gyvenimo sąlygos. Gebi pateikti pokyčių pavyzdžių, kurie yra laikomi svarbiu žmogaus laimėjimu. Dalis jų yra ir mūsų krašto žmonių nuopelnas.</p>
<p>4) išsako savo pozicijas ir bando jas pagrįsti, aiškindamas savo požiūrį, pateikia atitinkamų argumentų,</p>	<p>Kai kažkuria tema pateiki savo nuomonę, stengiesi pagrįsti, kodėl būtent taip galvoji. Vartoji sakinius, patvirtinančius, kad tavo požiūris yra teisingas.</p>
<p>5) aprašo padėtį, pavaizduotą uždavinyje, vartodamas:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) aritmetinius reiškinius ir paprastus algebrinius reiškinius, b) pirmojo laipsnio paprastą lygtį su viena nežinomąja, c) planą, d) žemėlapi, e) paprastą schemą, f) stulpelio diagramą, g) kitą piešinį, 	<p>Uždavinio tekstas turi tam tikras informacijas. Sugebi išrinkti iš jų tas, kurios tau yra reikalingos, ir parašyti jas kitu būdu.</p> <p>Gali tam reikalui pavartoti skaičius, raides, simbolius ir piešinius.</p>

<p>6) pažįsta būdingus bruožus ir savybes:</p> <ol style="list-style-type: none"> skaičių, figūrų, reiškinių, pokyčių, gamtos objektų, aplinkos elementų, <p>nurodo skirtumus ir panašumus bei juos sutvarko,</p>	<p>Per pamokas mokaisi apie skaičius ir geometrines figūras. Palaipsniui sužinai, kas yra aplinka ir kokie yra jos elementai. Pažįsti įvairių augalų ir gyvūnų svarbiausius požymius. Išvelgi, kokie reiškiniai ir pokyčiai vyksta aplinkoje.</p> <p>Gebi juos pažinti ir pavadinti, išvardinti jų būdingus bruožus ir tuo pagrindu nurodyti, kuo jie vienas į kitą yra panašūs ir kuo skiriasi.</p>
<p>7) išvelgia taisyklingumus, aprašo juos ir patikrina pagal pavyzdžius:</p> <ol style="list-style-type: none"> aprašo reiškinius, kurie atsikartoja ir yra sutinkami artimiausioje aplinkoje, remdamasis taisyklingumu pasižyminčio reiškinio aprašymu, daro išvadą, kaip toliau jis vyks, 	<p>Pastebi, kad kai kurie reiškiniai gali ir kartotis. Moki juos aprašyti, pavaizduodamas vykstančių pokyčių tvarką. Tuo remdamasis numatai, kas gali atsitikti. Sugebi dargi patikrinti, ar tavo pramatymai yra teisingi.</p>
<p>8) nustato, kaip galima išspręsti uždavinį ir pateikti jo atsakymą,</p>	<p>Kai susimąstai ties uždaviniu, nustatai jo sprendimo būdą, kitaip sakant tvarką veiksmų, kuriuos reikia atlikti.</p> <p>Užrašai juos, pateikdamas savo apmąstymų eigą.</p>
<p>9) analizuoja gautus rezultatus ir įvertina jų prasmiškumą:</p> <ol style="list-style-type: none"> lygindamas rezultatus su savo patirtimi, sutikrina rezultatus su uždavinio sąlygomis. 	<p>Išsprendęs uždavinį tikrini, ar neįsivėlė klaida. Gautą rezultatą visuomet lygini su uždavinio turiniu ir, jei tai įmanoma, taip pat ir su savo patirtimi.</p>

4. NAUDOJIMASIS INFORMACIJA

Moksleivis:

1) nurodo informacijos šaltinius, naudojami jais,	Žinai, kur surasi tau geidžiamas informacijas ir gebi jas susirasti.
2) analizuoja į vaikus ir jaunimą viešmenų (žiniasklaidos) kreipiamas paslaugosiūlas, atsirenka tas paslaugosiūlas, vadovaujantis nuorodytais kriterijais (pagrįstais taip pat vertybėmis).	Televizijoje, radijuje, spaudoje galima aptikti daug į jaunus gavėjus kreipiamų pasiūlų. Gebi iš jų pasirinkti tas, kurios reikalingos ir vertingos.

5. ŽINIŲ PRITAIKYMAS PRAKTIKOJE

Moksleivis:

1) naudojami pažintais terminais aprašant reiškinius ir aplinkoje sutinkamas situacijas,	Naudodamas per pamokas pažintus žodžius gebi aprašyti tai, kas vyksta tavo aplinkoje.
2) pasirenka prietaisus stebėjimui ir matavimui, atsakinėja į klausimus, susijusius su reiškinių eiga, užrašinėja stebėjimų rezultatus,	Gebi stebėti įvairius reiškinius tavo supančiame pasaulyje. Žinai, kokie prietaisai gali tau čia padėti. Moki jais naudotis bei užrašinėti stebėjimų rezultatus.
3) atlieka skaičiavimus, susijusius su: a) ilgiu, b) paviršiumi, c) apimtimi, d) svoriu, e) laiku, f) temperatūra, g) pinigais,	Tikriausiai susiduri su daugeliu atveju, kur praverčia tau gebėjimas atlikti skaičiavimus, susijusius su laiku, pinigais, ilgiu, paviršiumi, tūriu, svoriu arba temperatūra. Čia tau pravers gebėjimas pakeisti matų vienetų.

<p>4) planuoja ir atlieka skaičiavimus, naudodamas kalkuliatorių,</p>	<p>Atliekant sudėtingesnius skaičiavimus pravers tau kalkuliatorius. Sugebi planuoti veiksmų tvarką ir teisingai atlikti skaičiavimus.</p>
<p>5) praktiškose aplinkybėse išnaudoja savybes: a) skaičių, b) figūrų, c) reiškinių, d) pokyčių, e) gamtinių objektų, f) aplinkos elementų</p> <p>ir taiko jas, spręsdamas problemą,</p>	<p>Mokykloje sukauptas žinias moki pritaikyti įvairiose situacijose ir todėl sugebi išspręsti daugelį problemų, kurias sutinki kasdieniame gyvenime.</p>
<p>6) žino, kaip saugiai galima naudotis techninėmis įrangomis ir cheminėmis medžiagomis, atpažįsta toksinių, lengvai užsiliepsnojančių ir sprogstamųjų medžiagų žymėjimus, paaiškina, kaip naudotis namų elektrine įranga,</p>	<p>Įrangos ir įrankiai bei cheminės priemonės, netinkamai juos vartojant, gali pasirodyti nesaugūs. Sugebi paaiškinti ir taikyti taisykles, kaip naudotis įrangomis, bei atpažinti kenksmingų arba nesaugių substancijų žymėjimus.</p>
<p>7) pagal priežiūros instrukciją paaiškina, kaip paleisti ir panaudoti paprastus techninius prietaisus,</p>	<p>Perskaitęs priežiūros instrukciją sugebi paaiškinti, kaip saugiai ir veiksmingai reikia pasinaudoti paprastu techniniu prietaisu.</p>
<p>8) supranta, kodėl reikia laikytis principų: a) higienos, b) saugumo , c) sveiko gyvenimo būdo, d) taupaus energijos ir kitų gamtinių išteklių vartojimo, e) kaip elgtis gamtos aplinkoje.</p>	<p>Principai tai nustatyti elgesio būdai kokioje nors situacijoje. Žinai, kokių namuose, mokykloje, kelyje ir gamtos aplinkoje reikia laikytis saugos taisyklių. Sugebi rūpintis sveikata ir vengti grėsmių.</p>

PATIKROS FORMA IR STRUKTŪRA

Patikros būdu bus iširta, koku laipsniu įvaldyti yra pasirinkti viršdalykiniai gebėjimai, kurie buvo ugdomi pagrindinėje mokykloje įvairių edukacinių užsiėmimų rėmuose. Tai pagrindiniai gebėjimai to lygmens lavinimui – būtini mokantis gimnazijoje bei praverčiantys kasdieniame gyvenime. Tie gebėjimai vieni kitus papildo ir iš dalies vieni kitus persmelkia, tačiau yra galima juos išskirti ir įvertinti.

Tikrinama bus tai, koku laipsniu moksleivis įvaldė gebėjimus:

**skaityti,
rašyti,
suprasti,
naudotis informacijomis,
pasinaudoti žiniomis praktikoje.**

Norint patikrinti, koku laipsniu yra įvaldyta pasirinkta geba, reikia moksleiviui iškelti užduotį, kurią sprendžiant būtina ja pasinaudoti. Štai todėl patikros metu bus moksleiviams iškeltos užduotys, kurios atitinka reikalavimų standartuose aprašytus gebėjimus.

Lakšte moksleivis gali susidurti su įvairiomis užduočių formomis.

Užduoties forma	Moksleivio veiksmas
išplėstinio atsakymo (santrumpa: IA)	Moksleivis rašo ilgesnį tekstą užduota tema arba sprendžia užduotį, reikalaujančią daugelio įvairių veiksmų, užrašinėja paeiliui visus žingsnius, pateikdamas savo mąstymą.
trumpo atsakymo (santrumpa: TA)	Moksleivis pateikia užduoties, problemos atsakymą vienu žodžiu, skaičiumi, sakiniu bei matematiniu reiškiniu.
Su spraga (santrumpa: S)	Moksleivis papildo sakinį trūkstamu žodžiu.
daugkartinio pasirinkimo (santrumpa: DP)	Moksleivis pasirenka taisyklingą arba geriausią atsakymą iš kelių pateiktų siūlymų.
parinkimui (santrumpa: P)	Moksleivis parenka žodžių, idiomų bei pasakymų poras pagal nurodytus kriterijus.
tiesa – melas (santrumpa: TM)	Moksleivis įvertina, kiek pateikti sakiniai bei matematiniai reiškiniai yra teisingi.

Užduotys nebus grupuojamos dalimis, atstovaujančiomis mokyklinius dalykus. Patikros lakšto struktūrą diktuos tai, kiek užduotis yra susijusi su vyraujančiu motyvu (gali tai būti tarkim fabularizuoto testo rūšis). Turėtų jis priartinti patikros užduočių turinį prie moksleivių patirties bei suteikti testui auklėjamųjų privalumų. Tokios veikmės tikslas yra palengvinti moksleiviams susivokti iš eilės einančiose situacijose (užduotyse) bei apriboti psichinį nuovargį, kokį sukelia nuolatinis gijos kaitaliojimas.

Bandymą užduotis susieti vyraujančiu motyvu galima pastebėti pateiktuose pavyzdiniuose patikros lakštuose. Prie jų pridėtos kartotekos, kuriose tarp kita ko pateiktas užduočių pavaldumas reikalavimų standartams.

Pavyzdinių rinkinių sprendimo laikas vidutiniškai siekia apie 60 minučių. Moksleivių su sklaidos santrykiais ir nuokrypomis arba pasižyminčių specifiniais sunkumais mokytiis atveju darbo laikas gali būti atitinkamai pritaikytas.

PAVYZDINIAI UŽDUOČIŲ RINKINIAI

JRAŠO MOKINYS

MOKINIO KODAS

--	--	--

MOKINIO GIMIMO DATA

--	--	--	--	--	--	--	--

diena mėnuo metai

PAPILDO PRIŽIŪRINTI
GRUPĖ

vieta antklėjai su kodu

disleksija

PATIKRA PAGRINDINĖS MOKYKLOS ŠEŠTOJE KLASĖJE

Instrukcija moksleiviui

1. Patikrink, ar egzaminų rinkinyje yra 8 puslapiai.
Jeigu truktų lapų ar šiaip kas užkliūtų, pranešk mokytojui.
2. Šiame puslapyje ir atsakymų lape įrašyk savo kodą ir gimimo datą.
3. Atidžiai skaityk visus tekstus ir užduotis.
4. Sprendimus užrašyk šratiniu arba plunksna su juodu tušu/rašalu.
Nevartok korektoriaus.
5. Užduotyse nuo 1. iki 20. Yra pateikti keturi atsakymai: A, B, C, D.
Juos atsakymų lape atitinka tokia langelių sandėsta:

A	B	C	D
---	---	---	---

6. Pasirink tik tai vieną atsakymą ir užtėpliok langelį su jį atitinkančia raide,- pvz. jei pasirinkai atsakymą „A“:

☒	B	C	D
-------------------------------------	---	---	---

7. Stenkis žymėdamas atsakymus nepadaryti klaidų, bet jeigu jau apsiriksi, klaidingai pažymėta apvesk ratuku ir pažymėk kita atsakymą.

☒	B	C	☒
-------------------------------------	---	---	-------------------------------------

8. Užduočių nuo 21. iki 25. sprendimus užrašyk aiškiai nurodytose vietose.
Riktus perbrauk.
9. Paskutinis lakšto lapas yra skirtas juodraščiui.
Užrašai juodraštyje nebus tikrinami.

Sėkmės!

2003 BALANDIS

Darbo laikas:
60 minučių

Galimų taškų
skaičius: 40

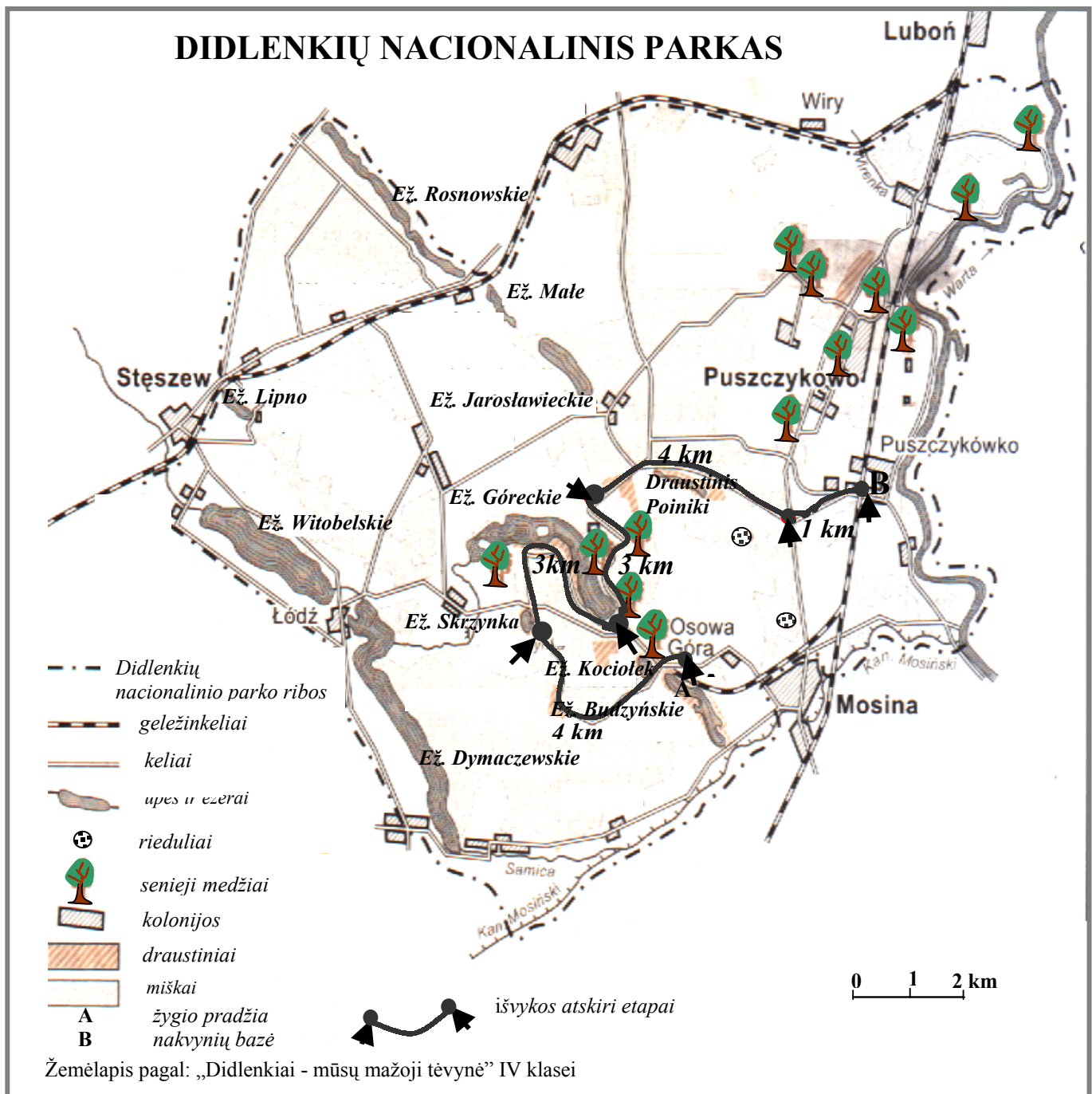
S-A1-032

Didlenkių nacionalinis parkas

Susipažinkime!

Mano vardas Vidas. Lankau VI a klasę ir noriu Tau pasakyti, kaip puikiai suplanavom klasės išvyką.

Pirmiausia visi kartu nutarėme, kad leisimės į Didlenkių nacionalinį parką patirti nuotykių. Prieš dvi savaites mokytoja suskirstė mus į keturis būrius. Kiekviena grupė gavo apdoroti vieną klausimą, ir rezultatus turėjome pateikti klasėje. Štai keliolika įdomiausių užduočių, su kuriomis turėjome susirungti.

1. būrys Tomo grupė – išvykos maršruto organizatoriai

Užduotis 1, 2, 3 išspręsk, naudodamasis žemėlapiu.

1. Apskaičiuok, kiek kilometrų galvojame įveikti pirmą dieną nuo stoties Osowa Góra iki nakvynės bazės Puszczykówko, sustojant poilsiui prie ežero Góreckie:
A. 14 km B. 16 km C. 15 km D. 13 km
2. Kiek ežerų pažymėta žemėlapyje?
A. 8 B. 9 C. 10 D. 7
3. Riedulys tai didelė uolos nuotrupa arba luitas, atneštas ledyno. Surask žemėlapyje du riedulius ir **pažymėk** juos raide R. Koks atstumas skiria juos žemėlapyje, ir koks tikrovėje?

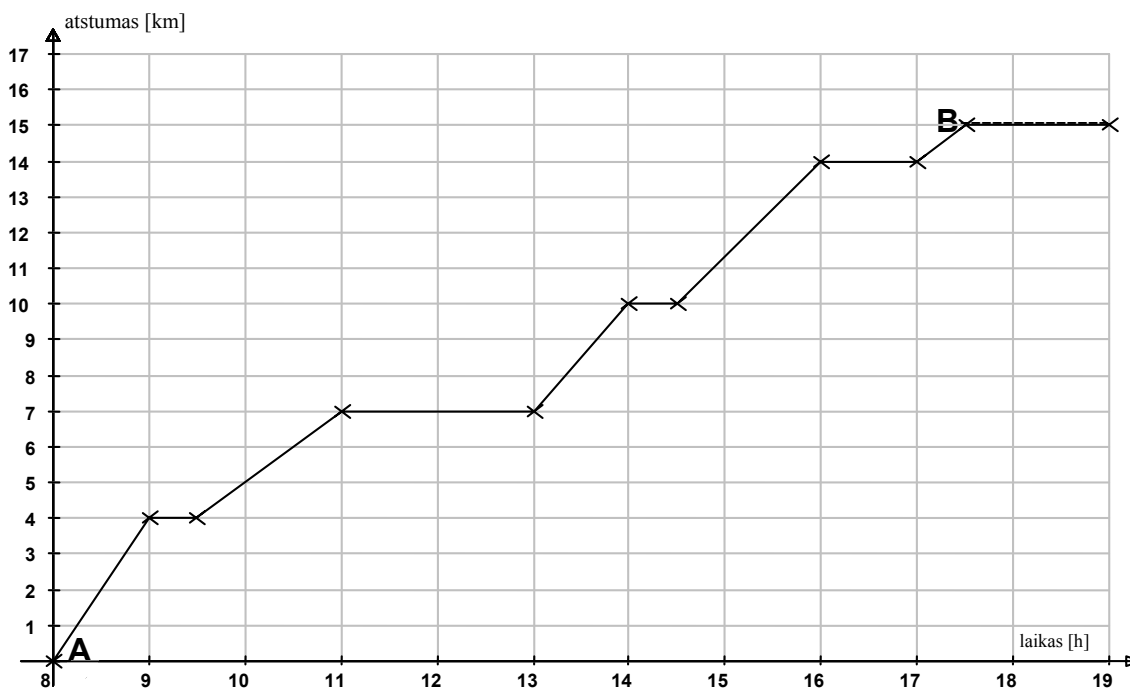
Papildyk pateiktus sakinius:

Atstumas žemėlapyje yra lygus..... cm.

Atstumas tikrovėje siekia..... km.

Užduotis 4, 5, 6 išspręsk, naudodamasis diagrama.

4. Kiek laiko iš viso norime skirti poilsiams kelyje?
A. 5 h B. 6 h C. 4 h D. 5,5 h

A žygio pradžia

B nakvynės

5. Naudodamasis diagrama ir žemėlapiu, nurodyk vietą, kurioje būsime 12⁰⁰ valandą:
A. prie ežero Skrzyńka, B. prie stoties Puszczykówko,
C. šalia draustinio Pojniki, D. prie ežero Góreckie.
6. Kurią valandą atvykome į nakvynės bazę ?
A. 17⁰⁰ B. 19⁰⁰ C. 17³⁰ D. 18³⁰

7. Siekiant sumažinti išvykos išlaidas, peržiūrėjome kelių priebėgų paslaugosiūlas. Apskaičiuok nakvynių ir maisto išlaidas dešimties dalyvių grupei ir išrink **pigiausia** pasiūlą. Pasirinkimą pagrįsk apskaičiavimais.

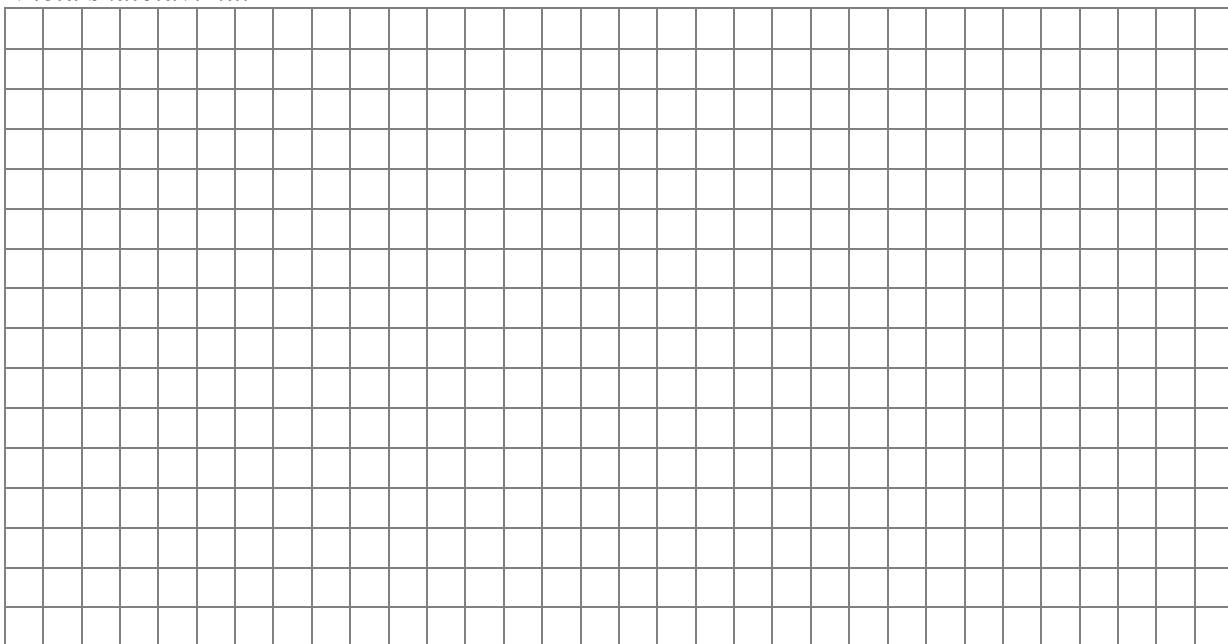
1 PASIŪLA

pusryčiai 3,50 zł.
 popiečiai 7,50 zł.
 nakvynė vienam 25,00 zł.
Dėmesio! Imdami nakvynes su maistu gausite 10% nuolaidos už maista.

2 PASLAUGA

pusryčiai 3,50 zł.
 popiečiai 7,50 zł.
 nakvynė vienam 24,50 zł.
Dėmesio! Imdami nakvynes su maistu 10 žmonių grupei gausite 5% nuolaidos visai sąskaitai.

Vieta skaičiavimui

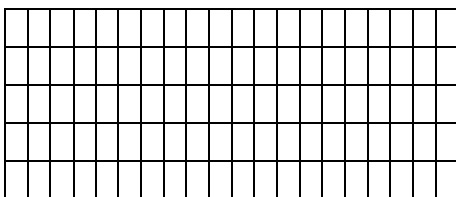
Atsakymas:.....

2. būrys

Astos grupė – gamtos mylėtojai

8. Remdamasis pateikta informacija atlik DNP apželdinimo mišku procentinę diagramą.

Didlenkių nacionaliniame parke vyrauja pušis paprastoji. Spygliuočiai užima viso 74%, o ažuolai užima 21% DNP žaliojo paviršiaus. Likusius 5% užima beržai, alksniai, bukai ir kiti.

☐ ažuolai
Nuspalvink žaliai.

▣ spygliuočiai
Nuspalvink raudonai.

■ beržai, bukai ir kiti
Nuspalvink mėlynai.

Atidžiai perskaitytę tekstą išspręsk 9, 10, 11, 12 užduotis.

Visi žvėrys Didlenkių nacionalinio parko (DNP) ribose yra visuotinai saugomi. Tarp šios faunos atstovų gausiausi yra vabzdžiai ir voragyviai (per 3 tūkstančius rūšių). Gausios taip pat yra ir žuvys (26 rūšys), varliagyviai (13 rūšių), ropliai (5 rūšys), paukščiai (220 rūšys), žinduoliai (31 rūšis). Iš medžiojamųjų žvėrių gausiausi yra elniai, stirnos ir šernai. Bebrus, kurie Didlenkiuose išnyko XIV amžiuje, gamtininkai įkurdino 1996 metais prie ežero Góreckie. Pasirodė jie taip pat ir prie Vartos krantų.

9. Gausiausias rūšys žvėrių DNP tai:

- A. žinduoliai ir paukščiai, B. žuvis ir varliagyviai,
C. vabzdžiai ir voragyviai, D. bebrai ir elniai.

10. Bebrai naujai atsirado prie ežero Góreckie:

- A. 1969 m. B. XIX a. C. XIV a. D. 1996 m.

11. Pateiktu tekstu visų pirma siekiama:

- A. suteikti pramogą, B. papasakoti įdomią fabulą,
C. perduoti dalykišką informaciją, D. perspėti nuo pavojingų žvėrių.

12. Tekstas yra skirtas visų pirma:

- A. turistams, gamtininkams, keliautojams; B. plaukiojams, buriotojams, jūrininkams;
C. miškininkams, virėjams, augintojams; D. žemdirbiams, daržininkams, sodininkams.

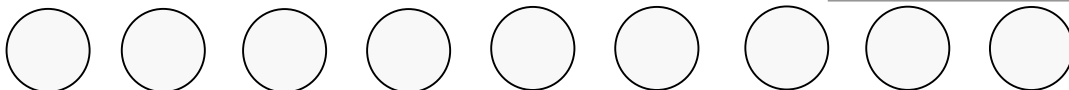
13. Norint išvykos metu tiksliai stebėti paukščius, geriausia pasiimti:

- A. lupą, B. žiūroną, C. mikroskopą, D. fotoaparata.

14. Sudėstyk lentelėje pateiktų ežerų vardus nuo giliausio iki lėkščiausio ir **įrašyk į tuščius ratukus atitinkamus skaičius ir raides.**

Sprendimo pavyzdys:

3,7
A

Didlenkių nacionalinio parko ežerai

<i>Ežero vardas</i>	<i>Ežero paviršius (hektarais)</i>	<i>Ežero gylis (metrais)</i>
<i>ež. GÓRECKIE</i>	104,12	17,3 (L)
<i>ež. BUDZYŃSKIE</i>	17,36	3,7 (S)
<i>ež. DYMACZEWSKIE</i>	119,63	12,0 (E)
<i>ež. ROSNOWSKIE</i>	36,21	10,2 (I)
<i>ež. JAROSŁAWIECKIE</i>	11,20	6,4 (Y)
<i>ež. MAŁE</i>	9,84	4,9 (É)
<i>ež. LIPNO</i>	7,50	7,6 (T)
<i>ež. WITOBELSKIE</i>	105,87	5,4 (N)
<i>ež. KOCIOŁEK</i>	4,32	7,7 (S)

3. būrys Olės grupė, arba žvilgsnis į praeitį

Atidžiai perskaityk Olės surastą tekstą, kadangi su juo bus susiję kitos užduotys.

Apie miegančius riterius prie ežero Góreckie

Seniai seniai, dalyje Poznanės dabartinės apskrities, kur šiandien driekiasi Didlenkių nacionalinis parkas, buvo laukinių žvėrių pilna neperžengiama tankmė. Šie plotai, pradedant XVII amžiumi, buvo vienas didžiulis mūšio laukas. Čia, lygumoje ties kaimu Trzebaw, kai 1657 m. švedų tvanas užliejo Lenkiją, Stefanus Čarneckis gerokai iškaršė jiems kailį

Daugelis sukilimų ir karų nusirito per tą laukinį ir gražų kraštą. Čia, Górka ir Trzebaw apylinkėse, Tautų Pavasario metu – 1848-aisiais organizavosi sukilėlių armija. Deja, vienintelis likęs pėdsakas visų tų nepriklausomybės protrūkių buvo vis labiau gausėjantys kapai, nusėti šiame Didlenkių žemės plotelyje.

(Visą tekstą gali rasti Stanisław Świrko Didlenkių padavimų ir legendų rinkinyje *Orle gniazdo*.)

15. Prirašyk prie Olės atsakymų trūkstantus klausimus, kad susidarytų logiška visuma.

Klausimas:.....

Olė: Deja, nenakvosime prie ežero Góreckie.

Klausimas:.....

Olė: Tai įvyko 1657 metais netoliese kaimo Trzebaw.

16. Kurioje eilutėje datos ir įvykiai pateikti chronologine tvarka?

- A. Lenkijos krikštas, švedų tvanas, 1525 m.;
- B. I pasaulinis karas, 1848 m., švedų tvanas;
- C. Žalgirio mūšis, Tautų Pavasaris, 1657 m.;
- D. švedų tvanas, 1848 m., II pasaulinis karas.

4. būrys Arno grupė, arba naudojimasis informacija

17. Įrašyk trūkstantus žodžius, naudodamasis rėmeliuose pateikta informacija.

- Olė daugiausia medžiagos apie Didlenkių praeitį aptiko

.....

- Arnas norėjo žinoti, kaip suteikti pirmą pagalbą, jei ką ištiks nelaimė.

Jis pasiėmė

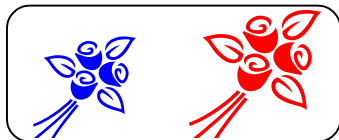
- Kuba tai prisiekęs turistą. Prieš išvyką atidžiai peržiūrėjo

bei

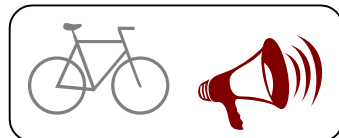
„Didlenkių praeitis”, Poznanės miesto planas, „Gdansko praeitis”, medicinos vadovas, visuotinė enciklopedija, Didlenkių žemėlapis, „Meno istorijos bruožai”, Didlenkių nacionalinis parkas – turistinis vadovas

18. Pasižiūrėk į piešinius ir teiginius. Išrink tuos, kurie kalba apie **netinkamą elgesį** kiekviename nacionaliniame parke. Įrašyk į tuščius langelius **numerius**. (Nebūtina išnaudoti visus langelius.)

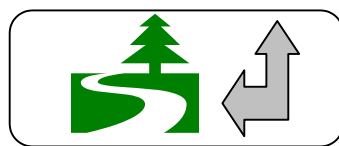
□	□	□	□	□	□	□
---	---	---	---	---	---	---

1. Surengsime konkursą Nacionaliniame parke surinktų gėlių gražiausiai puokštei.

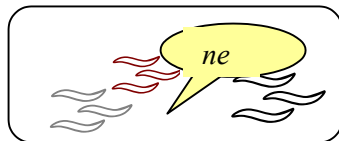
2. Surengsime lenktynes ir žvalinsime savo favoritus.

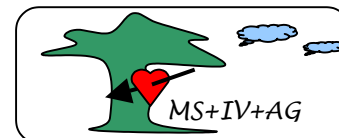
3. Vaikščiosime tikrai nužymėtais takais.

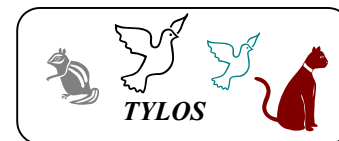
4. Jeigu aptiksime įdomų parko kampelį, užkursime laužą ir garsiai padainuosime.

5. Parke nepaliksime ženklų, kad buvome.

6. Norėdami įamžinti mūsų buvimą parke išpjaustysime savo inicialus seno ąžuolo žievėje.

7. Nebaidysime žvėrių.

19. Valiaus vardu **parašyk trumpą laišką draugui**, kuris dėl ligos nepadėjo surengti leistynių. Pateik jam išvykos planą ir su ta kelione sutapusius lūkesčius. Nepamiršk atitinkamos formos ir tinkamo žodyno.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Turiu Tau pasakyti, kad man labai patiko rengtis kelionei, nors ir nemažai nusidirbau. Leistynės žada būti labai įdomios. Niekaip negaliu sulaukti tos dienos, kada leisimės į kelionę.

Valius

**ATSAKYMŲ RAKTAS
PATIKRAI „DIDLENKIŲ NACIONALINIS PARKAS”**

ATSAKYMAI UŽDARIOMS UŽDUOTIMS

ATSAKYMAI KARTOTINAI PASIRINKUS UŽDARIAS UŽDUOTIS											
Užduoties nr.	1	2	4	5	6	9	10	11	12	13	16
Atsakymas	C	C	C	D	C	C	D	C	A	B	D
Taškų skaičius	Už kiekvieną teisingą atsakymą mokinys gauna 1 tašką										
ATSAKYMAI UŽDARIOMS UŽDUOTIMS PASIRINKIMUI											
Užduoties nr.	Tinkamas atsakymas/ Punktavimo kriterijai										Taškų skaičius
14	L	E	I	S	T	Y	N	E	S	1	
	17,3	12,0	10,2	7,7	7,6	6,4	5,4	4,9	3,7		
18	1, 2, 4, 6 Mokinys: nesuklysdamas įrašo tris tinkamus numerius (1t.) nesuklysdamas įrašo keturis tinkamus numerius (2t.)										2

ATVIRŲ UŽDUOČIŲ PUNKTAVIMO ATSAKYMAI IR KRITERIJAI

Užduoties nr.	Teisingas atsakymas ir punktavimo kriterijai	Taškų skaičius
3	Mokinys: tinkamai pažymi objektus žemėlapyje (1t.) teisingai matuoja atstumus žemėlapyje (1t.) teisingai perskaičiuoja tikrovės atstumus, taikydamas žemėlapijo skalę (1t.) <i>teisingu atsakymu laikytinas gavinys 1,6 cm iki 2,3 cm – atstumas žemėlapyje</i> <i>teisingas perskaičiavimas turi būti nuo 1,6 km iki 2,3 km</i>	3
7	Mokinys: teisingai nustato metodą, leidžiantį apskaičiuoti išlaidas, priėmus I pasiūlą (1t.), teisingai apskaičiuoja, atsižvelgdamas į I pasiūlos nuolaidą (2t.) - 349,00 zl. teisingai nustato metodą, leidžiantį apskaičiuoti išlaidas, priėmus II pasiūlą (1t.) teisingai apskaičiuoja, atsižvelgdamas į II pasiūlos nuolaidą (2t.) - 337,25 zl. pagal ankstesnius skaičiavimus pasirenka pigesnę pasiūlą (1t.) – II pasiūlą	7
8	Mokinys: teisingai atlieka diagramą (2t.) teisingai užtėplioja vieną plotą, kitų trūksta arba yra riktų (1t.) <i>raudonai 74 langelių,</i> <i>žaliai 21 langelį,</i> <i>mėlynai 5 langelius</i>	2

15	Mokinys pagal pateiktą atsakymą teisingai formuluoja klausimus (2t.) Klausimas: Ar nakvosime prie ežero <i>Góreckie</i> ? Klausimas: <i>Kur ir kada Stefanus Čarneckis kovojo su švedais?</i> Už kiekvieną teisingai suformuluotą atsakymą pagal pateiktą atsakymą – 1t.	2
17	Mokinys teisingai papildė įrašą (4t.) 1. spraga: „ <i>Didlenkių vyksniai</i> ” 2. spraga: <i>medicinos vadovas</i> 3. spraga: <i>Didlenkių žemėlapis</i> 4. spraga: <i>Didlenkių nacionalinis parkas – turistinis vadovas</i> Dėmesio! Trečią ir ketvirtą spragą galima užpildyti ir atvirkščiai. Už kiekvieną teisingą įrašą – 1t.	4
19	Mokinys: rašo pagal temą ilgesnį savarankišką pasakojimą (1t.) aprašo Valiaus klasės išvykos planus (1t.) darbui suteikia laiško formą (1t.) kuria rišlų pasakojimą (1t.) rašo taisyklingai kalbiniu požiūriu – leistinos 2 kalbos klaidos (1t.) rašo taisyklingai ortografiniu požiūriu – leistinos 2 ortografinės klaidos (1t.) rašo taisyklingai skyrybos požiūriu – leistinos 3 skyrybos klaidos (1t.) mokinys taiko paraštes, raštas išskaitomas (1t.)	8

PATIKROS „DIDLENKIŲ NACIONALINIS PARKAS” KARTOTEKA

Užduoties nr.	Mokinio veiksmų tikrinimas MOKINYS :	Standarto nr.	Užduot. tipas
1	naudojasi žemėlapiu duomenims rinkti ir jų pagrindu atlieka paprastus skaičiavimus	1.4	DP
2	atpažįsta žemėlapyje esamus simbolius	1.3	DP
3	naudojasi žemėlapiu	1.3	TA
	apskaičiuoja atstumus	5.3	
4	perskaito diagramos duomenis ir atlieka paprastus skaičiavimus	1.4	DP
5	naudodamasis žemėlapiu ir diagrama perskaito duomenis	1.4	DP
6	perskaito diagramos duomenis	1.4	DP
7	apskaičiuoja leistynių išlaidas	3.8	IA
	apskaičiuoja, kiek reikės pinigų	5.3	
	lygina gavinius, analizuoja juos, pateikia sprendimus	3.9	
8	diagrama aprašo užduoties situaciją	3.5	TA
9	iš pateikto teksto išrankioja reikalingas informacijas	1.4	DP
10	iš pateikto teksto išrankioja reikalingas informacijas	1.4	DP
11	nusako populiariaus mokslinio teksto funkcijas	1.2	DP
12	nusako teksto adresatą	1.2	DP
13	pasirenka prietaisą paukščiams stebėti	5.2	DP
14	sutvarko gamtos objektus pagal jų savybes	3.6	P
15	formuluoja pasakojimą, suvokdamas tikslą (klausia)	2.2	TA
16	chronologine tvarka sudėsto datas ir įvykius	3.1	DP
17	nurodo geriausias informacijos šaltinius	4.1	S
18	skiria tinkamus poelgius nuo negeistinių	5.8	P
19	rašo laišką pateikta tema	2.3	IA
	redaguoja tekstą, taisyklingą kompoziciniu, kalbiniu, ortografiniu ir skyrybos požiūriu	2.5	
	taiko paraštes ir stengiasi rašyti išskaitomai	2.1	

BENDRAI PLANUOJAME

LEISTYNĖS DVIRAČIAIS

Gegužės popietę susitiko bičiulių grupė suplanuoti bendrą išvyką dviračiais. Karštai susiginčyta dėl maršruto, programos ir leistynių trukmės. Tėvai iš anksto perspėjo, kad mokiniai grįžti turi prieš saulėleidį.

Merginos siūlė tokį maršrutą, kad būtų galima žavėtis gražiais vaizdais be stačių įkalnių ir staigių nuolydžių, tuo tarpu berniukams svarbiausia buvo turėti sunkiai įveikiamų kliūčių, leidžiančių pasitikrinti, koks tu dviratininkas, o ateity – sportininkas. Merginų argumentai pasirodė stipresni. Adomo kambary buvo ankšta, bet gero ūpo nestigo niekam.

Kilometrų kiekį ir maršruto pasirinkimą atidėta kitai dienai. Paulius turėjo atsinešti apylinkių žemėlapi, Jurgis apsiėmė pasiimti kalkuliatorių ir viską apskaičiuoti.

Tuo tarpu visi sutiko, kad reikia prisiminti saugaus važiavimo taisykles, kad neatsitiktų taip, kaip pernai atsitiko jų vyresniems draugams. Margarita perskaitė iš sąsiuvinio kelias taisykles, kurias buvo užsirašiusi per auklybos pamoką.

Laikykis kelio taisyklių.

Važiuodamas stebėk kitus eismo dalyvius.

Laikykis vėžmės dešinės pusės.

Prieš kelionę patikrink savo dviračio techninę būklę.

Jolė pasiūlė, kad vadovu reikia kviesti Kamilės tėtę, kuris yra prityręs turistas. Kamilė sutiko pakalbėti su tėveliu. Adomas pažadėjo pateikti informaciją apie įdomius gamtos objektus bei toje apylinkėje esančius paminklus. Didžiuodamasis parodė draugams knygų pilną spintą.

Kiekvienoje iš šių užduočių atrink tiktai vieną atsakymą!

1. Kokių metų laiku vaikai planuoja leistynes dviračiais?
- A. pavasarį, B. rudenį,
C. vasarą, D. žiemą.

2. Kur buvo susitikę vaikai?
- A. mokykloje, B. kieme,
C. darže, D. namuose.

3. Kokia tvarka ėjo šie įvykiai?

Įvykio žymėjimas	Įvykis
x	<i>Prisiminta saugaus važiavimo taisyklės.</i>
y	<i>Bičiulių grupės susitikimas.</i>
w	<i>Kamilės tėvelio išrinkimas vadovu.</i>
z	<i>Diskusija dėl leistynių maršruto ir programos.</i>

Pasirink tinkamą atsakymą A, B, C arba D.

- A. y, x, w, z B. w, y, x, z
C. y, z, x, w D. z, x, y, w
4. Kodėl leistynių planavimo metu susirinkimo dalyviai skyrė daug dėmesio saugaus važiavimo taisyklėms?
- A. Norėjo išvengti nelaimės. B. Taip buvo sutarta.
C. To reikalavo tėvai. D. To reikalavo Kamilės tėtis.
5. Prieš išvyką vaikai norėtų apsidrausti nuo nelaimingų atvejų. Patikimą ir išsamią tokią informaciją teikia
- A. telereklama, B. informacinė skrajutė,
C. radiovalandėlė, D. gatvės plakatas.
6. Kuri nurodyta knyga pateiks daugiausia išvykai planuoti reikalingų duomenų?
- A. geografinis atlasas, B. gamtos enciklopedija,
C. eismo tvarkaraštis, D. turistinis informatorius.

7. Kuri iš žmogaus proto pasiekų pirma palengvino planuoti leistynes?

- A. kalkulatorius, B. dviratis,
C. žemėlapis, D. eismo taisyklės.

8. Planuodamas leistynes, Jurgis palygino atskirų maršrutų ilgį iš Leszczyny į Zawada ir surašė tai šalia esančioje lentelėje. Kuris atsakymas pateikia teisingą maršrutų eigą nuo ilgiausio iki trumpiausio?

Maršr. nr.	Maršr. ilgis
I	8 ½ km
II	8,2 km
III	11 ¾ km
IV	11,7 km

- A. I, II, III, IV B. III, IV, I, II
C. II, I, IV, III D. IV, III, II, I

9. Planuodama bičiulių grupė turėjo atsižvelgti į tėvų pageidavimus. Paulius patikrino kalendoriuje, kad išvykos dieną saulė leidžiasi 19³⁰. Kiek laiko gali trukti išvyka, jeigu jie kelionėn išsileis 8⁴⁵?

- A. 10 h 45 min B. 11 h 15 min
C. 10 h 85 min D. 11 h 45 min

10. Kokius įdomius gamtos objektus gali apžiūrėti dviratininkai, jeigu išsileis keliu iš Leszczyny į Zawada, prie parkingo pasukdami į taką? Atsakyk pagal topografinį žemėlapi.

- A. pelkes ir upę, B. uolas ir griuvėsius,
C. bažnyčią ir mišką, D. urvą ir uolas.

11. Jurgis planuoja, kad dviratininkai pajudės iš Leszczyny, prie parkingo pasuks į mišką ir pasieks Zawada. Topografiniame žemėlapyje (p. 39) nuotolis nuo Leszczyny iki parkingo yra 6 cm. Patikrink, kokia skale sudarytas žemėlapis, ir apskaičiuok, koks iš tikrųjų yra atstumas nuo Leszczyny iki parkingo?

- A. 3 km B. 12 km
C. 6 km D. 30 km

12. Adomui norėtusi pamatyti griuvėsius pilies, kuri buvo pastatyta į XIII amžiaus pabaigą. Kuriais metais galėjo atsirasti toji pilis?

- A. 1198 m. B. 1282 m.
C. 1248 m. D. 1325 m.

13. Kamilė sumanė aprašyti susitikimą. Ką reikia pakeisti tekste „Leistynės dviračiais“, kad jis įgautų dienoraščio formą?

- A. giją, B. veikėjus,
C. pasakotoją, D. akciją.

Pateik šioms užduotims nurodytose vietose sprendimus ir atsakymus!

14. Parašyk tris sakinius, kurie galėtų būti paimti iš Kamilės arba Adomo dienoraščio. Jie turi pasakoti apie dviračių išvyką planuojančių bičiulių susitikimą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15. Planuojant išvyką dviračiais pravartu žinoti, koks bus oras pasirinktą dieną.

Oro prognozė

Data	Oro temperatūra (°C)				Debesuotumas	Krituliai	Vėjas	Kiti reiškiniai
	7 ⁰⁰	13 ⁰⁰	19 ⁰⁰	Vidurkis				
Ketvirtadienis V.12	10,0	17,1	14,9	14,0		Lietus vidutinis	Tyla	Rytą rūkas
Penktadienis V.13	12,7	16,9	15,1	14,9		Nėra	Silpnas	Nėra
Šeštadienis V.14	15,1	18,4	17,5	?		Nėra	Vidutinis	Nėra
Sekmadienis V.15	15,0	21,5	15,7	17,4		Trumpalaikė liūtis	Vėtra	Audra

Papildyk pateiktus sakinius:

Dienos vidutinė temperatūra tai tos dienos apskaičiuotas 7⁰⁰, 13⁰⁰ ir 19⁰⁰ valandomis imtas vidurkis. Šeštadienio temperatūros vidurkis siekė°C.

(čia surašyk skaičiavimus)

Manau, kad išvykai geriausiai tinka (pasirink iš lentelės data)

....., kadangi (pateik du argumentus, pasinaudok lentelėje pateikta informacija):

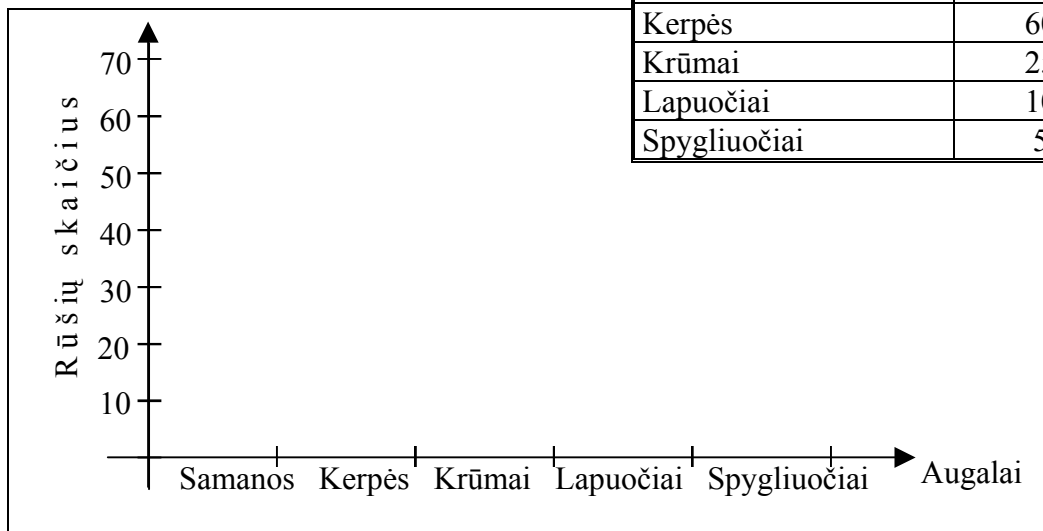
-
-

Jeigu dviratininkus kelionėje užkluptų audra, negalima jiems

.....

16. Adas – gamtos mylėtojas – sužinojo, kiek apylinkėje galima apžiūrėti augalų rūšių, ir duomenis pateikė į lentelę. Pavaizduok juos stulpelio formos diagrama.

Augalai	Rūšių skaičius
Samos	40
Kerpės	60
Krūmai	25
Lapuočiai	10
Spygliuočiai	5

17. Margarita sumanė į kelionę pasiimti vaistinėle. Jos turiniui gali išleisti tik 15 zlotų. Turi nusipirkti: 1 paprastą vyturą, 1 buteliuką oksiduoto vandens, 1 komplektą traukų ir kuo daugiausiai tvarsčių. Naudodamasis kainoraščiu apskaičiuok, kiek tvarsčių nusipirks Margarita.

KAINORAŠTIS

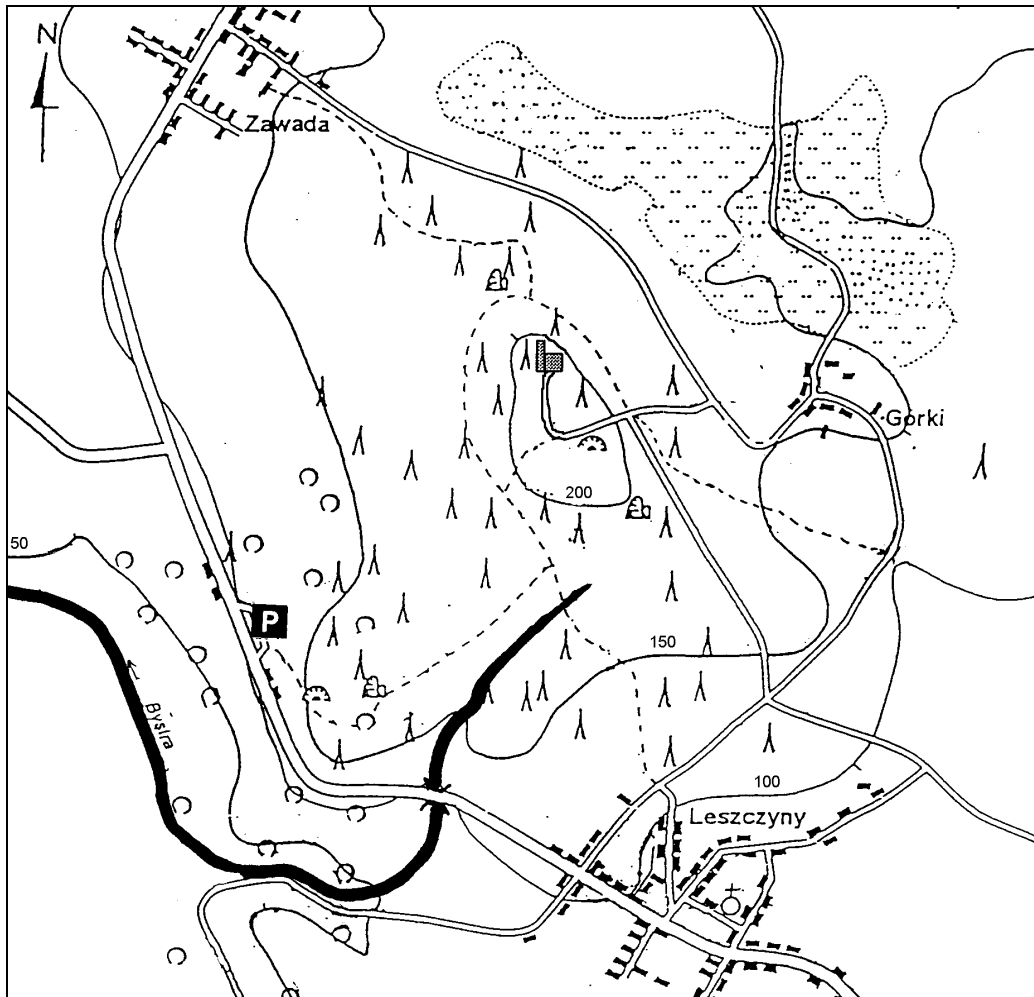
- Paprastas vyturas – 0,70 zl.
- Oksiduotas vanduo – 1,40 zl.
- Tvarstis – 1,20 zl.
- Traukų kompletas – ~~8,00~~ zl.

Dėmesio, promocija!
Šiandien traukai 10% pigiau

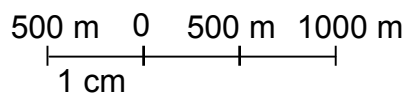
Sprendimas:

Atsakymas:

TOPOGRAFINIS ŽEMĖLAPIS

Legenda
Skalė 1:50 000

	upė		urvas
	spygliuočių miškas		tiltas
	lapuočių miškas		parkingas
	pelkė		bažnyčia
	horizontalės		vienišos uolos
	kelias		griuvėsiai
	takas		

PATIKROS „BENDRAI PLANUOJAME” ATSAKYMŲ RAKTAS

ATSAKYMAI UŽDAROMS UŽDUOTIMS

ATSAKYMAI KARTOTINO PASIRINKIMO UŽDAROMS UŽDUOTIMS													
Užduoties nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Atsakymas	A	D	C	A	B	D	C	B	A	D	A	B	C
Taškų skaičius	Už kiekvieną teisingą atsakymą mokinys gauna 1 tašką												

ATVIRŲ UŽDUOČIŲ PUNKTAVIMO ATSAKYMAI IR KRITERIJAI

Užduot. nr.	Teisingas atsakymas ir punktavimo kriterijai	Taškų skaičius
14	Mokinys: kuria performuoto teksto pasakojimą pagal temą (1t.) pasakoja moteriškosios ar vyriškosios giminės vienaskaitos pirmuoju asmeniu priklausomai nuo pasirinkimo (1t.) vartoja veiksmažodžius būtuojų kartiniu ir dažniniu laiku (1t.) formuluoja sintaksės požiūriu tris teisingus sakinius (1t.) taisyklingai rašo ortografiniu ir skyrybos požiūriu (1t.)	5
15	Mokinys: nusako, kaip apskaičiuoti temperatūrų vidurkį (1t.), teisingai apskaičiuoja temperatūrų vidurkį (1p.) – 17°C pasirenka išvykai tinkamą savaitės dieną (1t.) parenka etiškus ir loginius argumentus pasirinktai dienai pagrįsti (1t.) pateikia pavyzdį, kaip reikia elgtis audros metu (1t.)	5
16	Mokinys: koordinacių sistemoje pažymi iš lentelės paimtus skalę atitinkančius dydžius, (1t.) piešia stačiakampę diagramą (1t.)	2
17	Moksleivis: parodo, kaip apskaičiuoti išlaidas pirkiniams, atsižvelgiant į promociją (1t.) be klaidų apskaičiuoja (1t.) – 9,30 zł. nurodo, kaip apskaičiuoti tvarsčių pirkimui likusius pinigus (1t.) apskaičiuoja be klaidų (1t.) – 5,70 zł. nurodo, kaip apskaičiuoti, kiek galima nusipirkti tvarsčių (1t.) be klaidų apskaičiuoja (1t.) – 4,80 zł. pateikia skaičiavimus atitinkantį atsakymą (1t.) – 4 vnt.	7
18	Mokinys: rašo apie dviračių leistynes – darbo turinys ryškiai susijęs su tema (1t.) atkuria įvykių eigą išvykoje, pateikdamas laiką ir vietą – ataskaitos informacinė dalis (1t.) kuria informaciniu požiūriu turiningą tekstą (1t.) bando įvertinti leistynes – patikros vertinanti dalis (1t.) konstruoja pasakojimą su ryškia įžanga, plėtote ir užbaiga (1t.) kuria rišlų tekstą – matomi rišlumo rodikliai (1t.) rašo taisyklingai kalbiniu požiūriu – leistinos 3 klaidos (1t.) išlaiko ortografinės ir skyrybos normas – leistinos 2 ortografinės klaidos ir 3 skyrybos klaidos (1t.)	8

PATIKROS „KARTU PLANUOJAME” KARTOTEKA

Užduot. nr.	Tikrinamas mokinio veiksmas MOKINYS:	Standarto nr.	Užduot. tipas
1	suranda ir perkuria atitinkamą informaciją	1.1	DP
2	suranda tiesiogiai pateiktą informaciją	1.1	DP
3	naudodamasis tekstu sutvarko įvykius chronologine tvarka	1.1	DP
4	daro išvadas pagal tekste pateiktas informacijas	1.1	DP
5	nurodo viešmenį (žiniasklaidą), kuris gali pateikti informaciją konkrečiai temai	4.2	DP
6	nurodo atitinkamus informacijos šaltinius	4.1	DP
7	nusako civilizacinių pokyčių chronologiją	3.3	DP
8	lygina dydžio duomenis	3.6	DP
9	apskaičiuoja prabėgusį laiką	5.3	DP
10	suranda žemėlapyje reikalingas informacijas	1.4	DP
11	naudodamasis skale apskaičiuoja tikrą atstumą	5.5	DP
12	surašo datas amžiaus ribose	3.1	DP
13	pasirenka gamtai stebėti reikalingą prietaisą	5.2	DP
14	naudojasi laiko ir erdvės kategorijomis, kai tvarko įvykius	3.1	TA
	tikslingai taiko kalbos priemones užrašo performuotą tekstą, laikydamasis gramatinių, ortografinių ir skyrybos normų	2.3	
15	skaito informacijas iš lentelių	1.4	TA
	apskaičiuoja temperatūros vidurkį	3.5	
	išnaudoja gamtos reiškinių savybes problemų sprendimui	5.3	
	pateikia pavyzdį blogo elgesio audros metu	5.8	
16	užrašo informaciją stulpelio formos diagramoje	2.4	TA
17	analizuoja užduotyje aprašytą situaciją	3.5	IA
	atlieka su pinigais susijusius skaičiavimus	5.3	
	lygina gavinį su sava patirtimi	3.9	
18	rašo pagal temą ilgesnį ataskaitos formos pasakojimą	2.1	IA
	rašo taisyklingai gramatiniu, ortografiniu ir skyrybos požiūriu	2.3	
	užrašo pasakojimą skaidriai ir išskaitomai	2.5	

Mokinio gimimo data

--	--	--	--	--	--	--	--

diena mėnuo metai

S-A1-031

MOKINIO KODAS

--	--	--

UŽPILDO MOKINYS

Užd. nr.	Atsakymai			
1	A	B	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
4	A	B	C	D
5	A	B	C	D
6	A	B	C	D
7	A	B	C	D
8	A	B	C	D
9	A	B	C	D
10	A	B	C	D
11	A	B	C	D
12	A	B	C	D
13	A	B	C	D
14	A	B	C	D
15	A	B	C	D
16	A	B	C	D
17	A	B	C	D
18	A	B	C	D
19	A	B	C	D
20	A	B	C	D

Vieta antklėjai
su kodu

UŽPILDO
PRIŽŪRINTI
GRUPĖ

A	☐	K	☐	U	☐	0	☐	0	☐
B	☐	L	☐	V	☐	1	☐	1	☐
C	☐	M	☐	W	☐	2	☐	2	☐
D	☐	N	☐	X	☐	3	☐	3	☐
E	☐	O	☐	Y	☐	4	☐	4	☐
F	☐	P	☐	Z	☐	5	☐	5	☐
G	☐	Q	☐	1	☐	6	☐	6	☐
H	☐	R	☐	2	☐	7	☐	7	☐
I	☐	S	☐	3	☐	8	☐	8	☐
J	☐	T	☐	4	☐	9	☐	9	☐

disleksija neatvykęs atleistas

UŽPILDO EGZAMINATORIUS

Užd. nr.	Krit. nr.	Taškų skaičius			
21	I	N	0	1	
	II	N	0	1	
	III	N	0	1	
22	I	N	0	1	
	II	N	0	1	
	III	N	0	1	
	IV	N	0	1	
23	I	N	0	1	
	II	N	0	1	
	III	N	0	1	
24	I	N	0	1	
	II	N	0	1	2
	III	N	0	1	
	IV	N	0	1	
	V	N	0	1	2
	VI	N	0	1	
	VII	N	0	1	

PUNKTŲ
SUMA

D	J
---	---

D
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 J

PRIEDAS

**MOKSLEIVIAMS,
TURINTIEMS SPECIFINIŲ SUNKUMŲ
MOKYTIS**

Priedą sudarė Gdansko apygardos egzaminų komisija, susitarusi su Varšuvos apygardos egzaminų komisija, bei bendradarbiaudama su:

- prof. hab. dr. Marta Bogdanowicz – Gdansko universiteto profesore, Lenkijos disleksijos draugijos pirmininke, grupės mokslinė globėja,
- mgr. Renata Czabaj – Gdansko psichologinės pedagoginės konsultacijos direktore, Lenkijos disleksijos draugijos vicepirmininke,
- mgr. Irena Roczniak – Gdansko švietimo kuratorijos Globos, visuomeninės profilaktikos ir specialiosios edukacijos direktore,
- mgr. Terese Wejner – psichologe, Lodzės AEK evaluacijos grupės vedėja,
- mgr. Mariole Smoleń – Gdansko STO II visuomeninės pagrindinės mokyklos pedagogine direktore,
- mgr. Hanna Szykiewicz – Gdansko 22-osios pagrindinio ir gimnazinio lavinimo grupės mokytoja.

[VADAS

Patikra moksleiviams, baigiantiems pagrindinę mokyklą, yra visuotinė ir privaloma. Tatoi reiškia, kad į ją turi ateiti pagrindinę mokyklą baigiantys moksleiviai (išskyrus 2001 m. kovo 21 dienos Nacionalinės edukacijos ministro įsake minimus). Šios pareigos įgyvendinimas reikalauja atitinkamai pritaikyti patikrą moksleiviams su sklaidos santrykiais ir nuokrypomis arba turinčius specifinių sunkumų mokytis. Tai būtent vaikams su sklaidos disleksija, jų mokytojams ir tėvams parengta ši publikacija.

Prie Varšuvos centrinės egzaminų komisijos sudaryta Grupė moksleiviams, turintiems specialių edukacinių poreikių, į kurios sudėtį įeina aukštos klasės specialistai, dalyvavo darbuose pritaikant reikalavimų standartus, sudarė rekomendacijas konstruojant egzaminų lakštus bei organizuojant tiems moksleiviams patikras. Pateikiama gvilda sudaro **2005 metais pagrindinę mokyklą baigiančių moksleivių patikros informatoriaus priedą.**

Suinteresuotieji jame ras:

- informaciją apie specifinius sunkumus mokantis skaityti ir rašyti,
- sąrašą teisinių aktų, kalbančių apie išorinių egzaminų organizavimą bei psichologinės pedagoginės pagalbos organizavimo principus moksleiviams, turintiems specifinių sunkumų mokytis,
- moksleiviams, turintiems specifinių sunkumų mokytis, egzaminų organizavimo principus,
- rašomųjų vertinimo kriterijus, suderintus su galimybėmis moksleivių, turinčių problemų mokytis,
- pavyzdžius moksleivių sprendimų, įvertintų vadovaujantis šiais kriterijais.

Publikacijos autoriai norėtų, kad ji padėtų vaikams, pasižymintiems sklaidos disleksija, pasiręgti patikrai, o organizatoriai galėtų sukurti moksleiviams atitinkamas sąlygas – atitinkančias minėtosios specialistų grupės rekomendacijas.

Kas žinotina dėl specifinių sunkumų mokantis skaityti ir rašyti?

Specifiniai sunkumai skaityti ir rašyti dažniausiai yra nusakomi terminu *sklaidos disleksija*.

Apibrėžtis *specifiniai* nurodo siaurą sunkumų apimtį ir jų ypatingą pobūdį. Tatai skiria juos nuo visuotinai žinomų mokymosi sunkumų, kurie pasireiškia vaikuose, pasižyminčiuose susilpnėjusia intelektualia galia arba dėl pedagoginio ir aplinkos aplaidumo bei motyvacijos stokos mokytis.

Moksleiviai, turintys specifinių sunkumų skaityti ir rašyti, vadinami *dislektiniais moksleiviais* arba *vaikais su sklaidos disleksija*, turi problemų mokantis skaityti ir rašyti. Tie sunkumai pasireiškia, nežiūrint geros jų intelektualios veikos (neretai aukščiau vidutinės arba ir aukštos), turimų žinių ir gebų spręsti problemas bei turėjimo motyvacijos mokytis ir mankštintis.

1. Kokie vartojami terminai, nusakant specifinius sunkumus skaityti ir rašyti?

Terminas *sklaidos disleksija* vartojamas nusakyti santrykių sindromui (paprastai pasireiškiančių drauge), kuriems priklauso:

- **disleksija** - specifiniai sunkumai skaityti (siauresne apimtimi),
- **disortografija** - specifiniai sunkumai įvaldyti taisyklingą rašybą (išryškėja įvairiausio pobūdžio nuokrypų nuo taisyklingo užrašymo, ne vien tik ortografinės klaidos),
- **disgrafija** - specifiniai sunkumai įvaldant kaligrafinę rašyseną (žemas grafinis rašto lygmuo, kitaip sakant bjauri rašysena).

Tos įvairios specifinių sunkumų formos gali taip pat pasireikšti ir izoliuotu pavidalu. Pritaikius atitinkamą terminologiją galime tiksliai nusakyti, kokie santrykiai komunikotis raštu pasireiškia konkrečiu atveju.

Tarptautinėse medikų klasifikacijose šiuo metu vartojami aprašomieji apibrėžimai: *specifiniai skaitymo santrykiai*, *specifiniai santrykiai įvaldant taisyklingą rašybą*, *specifiniai sunkumai įvaldant gebą išsakyti raštu*, ir jie priskiriami *specifinių sunkumų įvaldant mokyklinę gebas* arba *mokymosi santrykių* kategorijai.

2. Kokia yra specifinių sunkumų mokytis apimtis vaikuose su sklaidos disleksija?

Specifiniai sunkumai mokantis skaityti ir rašyti pasireiškia ne tik mokantis gimtosios kalbos (tarkime lietuvių kalbos), bet ir mokantis svetimų kalbų. Kai kuriuos sklaidos disleksijos atvejus lydi specifiniai sunkumai įvaldant ir kitas mokyklines gebas.

Dislektiniai moksleiviai, nepaisant taisyklingo matematinio mąstymo, gali turėti sunkumų įvaldyti daugybės lentelę, taisyklingai užrašinėti skaičius ir aritmetinius veiksmus, pvz. perstatinėja skaitmenų tvarką, užrašinėja juos „veidrodiškai“ arba iš dešinės į kairę pusę, painioja nelygybės ženklus, turi taip pat sunkumų su geometrija.

Kiti specifiniai sunkumai apima kai kurias judesių veikas, tarkime apsunkina įsiminti gimnastinius derinius, išlaikyti kūno pusiausvyrą. Silpna rankų judesių veika sukelia dailiašio sunkumų ir trukdo įvaldyti atitinkamu lygmeniu grafinį piešinį (vaikai piešia nenoriai, jų piešiniai yra supaprastinami, beformiai).

Dislektiniai moksleiviai gali taip pat turėti sunkumų atlikti konkrečių tipų užduotis, reikalaujančias tarkime orientacijos žemėlapyje ir vietovėje, pastebėti erdvinis santykius, įsiminti chronologiją, pavardes, iš daugelio elementų susidedančius pavadinimus ir sekvenčijas.

Vaikai dislektikai dažniausiai netaisyklingai organizuoja sau darbą, turi sunkumų įsiminti duomenis, primiršta ir painioja informacijas, pasimeta erdvėje ir laike.

Silpna geba skaityti apsunkina mokymąsi iš mokyklinių vadovėlių. Mokyklinių nesėkmių gilėjimas ir plėtimasis kyla taip pat dėl antrinių emocinių ir motyvacinių santrykių sluoksniaimosi (nuovyliai, nepasitikėjimas savo jėgomis).

3. Kas sukelia sklaidos disleksiją?

Sklaidos disleksiją sąlygoja centrinės nervų sistemos minimalios disfunkcijos, kurios turi genetinį pagrindą arba atsiranda dėl netaisyklingų vaiko sklaidos sąlygų prenataliu ir apytikriai gimdymo tarpsniu. Tai psichomotorinės sklaidos atrankiniai santrykiai, kurie paveikia funkcijas, dalyvaujančias skaitant ir rašant, koncentruojant dėmesį, stebint ir regimai įsimenant, paveikia ir kalbines funkcijas ir visų pirma priimant kalbos garsus, juos įsimenant ir jais operuojant, pažeidžia judesių veiką ir koordinaciją bei taip pat minėtųjų funkcijų integraciją. Specifiniai sunkumai skaityti ir rašyti priklauso nuo deficito (sklaidos santrykių skaičiaus) rūšies ir gelmės. Betgi visai nepriklauso nei nuo inteligentiškumo ir kitų mokyklinių gebų įvaldymo lygmens, nei nuo regos ar klausos ydų.

4. Kaip dažnai pasireiškia specifinių sunkumų skaityti ir rašyti atvejai?

Vaikai, turintys specifinių sunkumų skaityti ir rašyti įvairaus laipsnio santrykių, sudaro apie 15% mokyklinės populiacijos. Vaikų, turinčių gilius sklaidos disleksijos pobūdžio santrykius, medikų klasifikuojami kokie 3 – 4%. Tatai gali reikšti, kad imant statistiškai klasėje, kurioje yra 30 vaikų rasime kokius penkis moksleivius, turinčius tų problemų, iš kurių vienas turės gilų santrykių pavidalą. Tatai patvirtina 1968 – 82 metų M. Bogdanowicz, H. Jaklewicz, W. Loebel tyrimai (M. Bogdanowicz 2000).

5. Kodėl reikia diagnozuoti specifinius sunkumus mokytis?

Pedagogika priskiria dislektinius vaikus grupei mokslievių, turinčių specifinių edukacinių reikalavimų, kitaip sakant tokių, kuriems mokymosi procese reikia ypatingų sąlygų, atitinkančių jų individualias galimybes ir poreikius.

- specialistinių mokymo metodų ir specialaus pasirengimo mokytojo globos,
- su mokslieviu suderinto tempo,
- metodų suderinimo su mokslievio galimybėmis ir poreikiais.

Skaidos disleksiją dažnai lydi emociniai santrykiai. Paprastai yra jie antrinio pobūdžio, kadangi juos sukelia ilgametės mokyklinės nesėkmės.

Rimčiausi šių nesėkmių padariniai tai asmenybės neurotinė sklaida bei pasireiškiantys motyvacijos santrykiai – kilęs nenoras mokytis ir su savimi dirbti.

Pagalbą mokslieviams su sklaidos disleksija reikia teikti bet kuriame amžiuje. Niekad nėra vėlu.

6. Į ką kreiptis pagalbos sklaidos disleksijos atveju?

Terapeutinės pagalbos reikia ieškoti:

- **pas logopedą** – kai vaikas, baigdamas kūdikystės ir darželinuko amžių, pastebimai atsilieka su kalbėjimu,
- **pas darželio ir „0“ klasės mokytoją** - kai vaikas rodo sklaidos deficitus ir *disleksijos rizikos* simptomus, kad patikrintų, kiek jis pasirengęs mokyklai, nukreiptų į diagnostinius tyrimus, nurodytų, kaip su vaiku reikia dirbti, ir mokykloje surengtų korekcinius-kompensacinius užsiėmimus,
- **pas mokytoją ir klasės auklėtoją, mokyklos pedagogą ir psichologą** – kai vaikas pasirodys turintis sunkumų mokytis, kad nukreiptų tyrimams ir pastoviai konsultuotųsi, koku būdu su vaiku reikia dirbti namuose,
- **psichologinėse-pedagoginėse ir specialistinėse konsultacijose** – kad vaiką ištirtų ir nurodytų tinkamiausią globos formą,
- **Lenkijos disleksijos draugijos Centro valdyboje ir skyriuose** – kad nurodytų tinkamiausias pagalbos formas.

7. Kokios yra pagalbos formos vaikams su sklaidos disleksija?

Pedagoginiai poveikiai vaikams, turintiems specifinių sunkumų mokytis skaityti ir rašyti yra įvardijami *pedagogine terapija*, kuriai vadovauja mokytojas – pedagoginės terapijos specialistas.

Lenkijoje terapeutinę pagalbą sudėstyta į sistemą, kuri tenkina poreikius vaikų, turinčių įvairaus intensyvumo sunkumų skaityti ir rašyti.

- I. Tėvų pagalba su mokytojų priežiūra:
- II. Korekcinis-kompleksinis derinys darželyje ir mokykloje.

- III. Individualioji terapija psichologinėse – pedagoginėse konsultacijose ir specialistinėse konsultacijose.
- IV. Terapeutinės ir integracinės klasės.
- V. Stacionariniai terapeutiniai skyriai vaikams, pasižymintiems stipria sklaidos disleksija ir antriniais santrykiais, pvz. Dieninis skyrius nervingiems ir dislektiniams vaikams Lodzėje.

Pedagoginės terapijos pažanga priklauso visų pirma nuo apimties ir intensyvumo santrykių, kurie sukelia specifinius sunkumus mokytis, bei vaiko intelektualios veikos lygmens, nuo to, kaip anksti pradėta terapeutinį darbą ir ar jis vyksta kartu dalyvaujant tėvams ir mokytojui mokykloje.

8. Kur ir kada reikia nustatyti specifinius sunkumus mokytis?

Tyrimus, nustatančius sklaidos disleksijos apraiškas, atlieka:

- viešosios psichologinės-pedagoginės konsultacijos arba kitos viešosios specialistinės konsultacijos,
- sveikatos šakinės specialistinės konsultacijos,
- darželiuose ir mokyklose įdarbinti psichologai ir pedagogai,
- neviešieji židiniai, kaip korporacijų konsultacijos, tarkim Lenkijos disleksijos draugija,
- privatūs psichologiniai-pedagoginiai kabinetai.

Patikros metu bus atsižvelgta į nuomones, pareikštas viešųjų psichologinių–pedagoginių konsultacijų, kaip antai Viešosios specialistinės konsultacijos arba neviešosios psichologinės-pedagoginės konsultacijos, kartu ir neviešosios specialistinės konsultacijos, tenkinančios sąlygas, apie kurias kalbama 3b įstatymo apie švietimo sistemą 71b str.

Diagnozė turi būti suformuluota vėliausiai iki pradinio mokymo pradžios kaip įvairių sričių specialistų – psichologijos, pedagogikos, logopedijos, medicinos – bendradarbiavimo vaisius.

Anksčiausia, nes jau baigusis kūdikystei ir darželio amžiuje, galima pastebėti *rizikos apraiškas*, kartu ir vėluojančią judesių bei kalbos sklaidą. Logopedinė terapija čia jau yra būtina. Diagnostinius tyrimus patariama atlikti, pastebėjus psichomotorinės sklaidos vėlavimų pavienes apraiškas dar prieš prasidedant mokslui mokykloje. Įvertinimas *mokyklinei parengčiai* turi būti atliktas dar „0“ klasėje (vėliausiai iki pusės mokyklinių metų), kol dar galima vaiką apimti korekciniais-išlyginamaisiais užsiėmimais su pageidautinomis pasekmėmis arba net ir atidedant mokyklinę prievolę.

Ankstyvoji diagnozė ir pagalba gali taip paveikti, kad vaikas, turintis *disleksinę riziką*, netaps dislektiniu moksleivių, arba jo sunkumai ryškiai sumažės.

Diagnostiniai tyrimai turi būti atlikti ir įvertinta *disleksijos rizika*, kai tik bus pastebėtos atskiros apraiškos psichomotorinės sklaidos vėlavimo dar prieš prasidedant mokslui mokykloje bei pasireiškus sunkumams, kai jau vaikas pradeda mokytis skaityti

ir rašyti („0” ir I klasės). *Specifinių sunkumų mokytis* arba *sklaidos disleksijos* diagnozė turi būti suformuluota vėliausiai iki pradinio mokymo pabaigos.

9. Kaip aprašyti specifinius sunkumus mokytis?

Specialistų grupės tyrimų medžiagos analizė sudaro pagrindą parengti charakteristiką, kuri turi padėti nukreipti terapeutinį darbą su moksleiviu. Turi ji labai ryškiai būti pravartanti mokytojams jų židinio vidaus vertinimo sistemai, tuo tarpu apygardų egzaminų komisijų darbuotojams privalo padėti parengti moksleivių poreikius atitinkančias patikrų ir išorinių egzaminų sąlygas. Kiek tai yra įmanoma, formuluojamos joje tiriamojo moksleivio tolimesnės pagalbos ir edukacijos perspektyvos.

Charakteristikoje turi būti pateikta:

- informacija, kiek kartų ir kada moksleivis buvo tiriamas,
- informacija, ar paskirta jam pagalba ir kokia forma, ar dirbo su savo problema,
- jo intelektualios veikos lygmens įvertinimas,
- aprašas pasireiškiančių sklaidos disfunkcijų ir kitų santrykių,
- nurodymas moksleivio „stiprių pusių”,
- **problemos ištyrimas su teiginiu, kad konkrečiu atveju apsireiškia specifiniai sunkumai skaityti ir rašyti (sklaidos disleksija) bei eventualiu nurodymu esminio santrykių skaityti ir rašyti intensyvumo (vadinamojo stipraus disleksijos laipsnio).**

Paskutinis punktas yra ypatingai reikšmingas apygardos egzaminų komisijai, kadangi jis priimtas pagal 2001 m. kovo 21 d. potvarkį *dėl vertinimo, klasifikavimo ir kėlimo sąlygų ir būdo principą*, siekiantį išlyginti tų moksleivių egzaminų šansus.

Į patikrą ateinantis moksleivis, pasižymintis specifiniais mokymosi sunkumais, turi turėti tuos sunkumus patvirtinančią psichologinės-pedagoginės konsultacijos charakteristiką, kurią jis gauna baigdamas pagrindinės mokyklos antrąją klasę.

10. Su sklaidos disleksija susijusių pagrindinių sąvokų žodynelis

Sklaidos disleksija – specifiniai vaikų sunkumai skaityti ir rašyti. Tai **santrykių sindromas** mokytis skaityti (*disleksija*), įvaldyti taisyklingą rašybą (*disortografija*) ir rašto grafinio lygmens (disgrafija). Priešdėlis „dis” lotynų ir graikų kalba reiškia ko nors stygių, negalėjimą, suteikia negatyvią reikšmę. Terminas *disleksija* kilęs taip pat iš veiksmažodžio „lego” (graikų ir lotynų k.) – ‘skaitau’ bei „lexis” - ‘kalba’ (graikų k.). Apibrėžtis „sklaidos” reiškia, kad tie sunkumai pasireiškia jau sklaidos amžiuje, kai tik pradedama mokytis skaityti ir rašyti.

disleksija – specifiniai sunkumai tikrai skaityti (siauraja prasme). Šis terminas yra dar vartojamas kaip trumpoji forma viso santrykių sindromo pavadinimui, antai taip sakome apie *dislektinus moksleivius*.

dysortografija – specifiniai sunkumai įvaldyti taisyklingą rašybą. Šis terminas kilęs nuo priešdėlio „dis” bei žodžių: „orthos” (graikų k.) – `taisyklingas’ ir „grapho” (graikų k.) – `rašau, piešiu’.

disgrafija – sunkumai įvaldyti taisyklingą rašto grafinę formą. Terminą Lenkijoje pirmiausia vartojo H.Spionek, norėdamas nusakyti įvairias rašymo sunkumo apraiškas. Nuo septintojo dešimtmečio M.Bogdanowicz paskui čekų ir prancūzų literatūrą įsivedė sąvoką *disortografija* ir atskyrė nuo taip nusakomų sunkumų įvaldyti taisyklingą rašybą, o *disgrafija* – sunkumų įvaldyti grafinę rašymo formą – kitaip sakant rašyseną. Šis terminas kilęs nuo priešdėlio „dis” bei veiksmažodžio „ grapho” (graikų k.) – `rašau, piešiu’.

stipri sklaidos disleksija – tarptautinės medikų klasifikacijos (ICD-10, DSM-IV) teigia, kad apie 3-4% vaikų turi rimtų specifinio pobūdžio santrykių mokytis skaityti. Stokojama šios rūšies stiprių santrykių charakteristikos. Galima čia pasiūlyti pagrindinį atpažinimo kriterijų, tokį, kaip sustingimas *elementarus skaitymo* lygmenyje (II klasė) ir nepasiekimas *avansuoto skaitymo* lygmens bei vėlavimas 3-4 metais, kalbant apie skaitymo gebą. Tokius rimtus skaitymo santrikius paprastai lydi taip pat rimti santrikiai įvaldant taisyklingą rašybą. Kitai šių santrykių formai būdingas yra ryškus vėlavimas skaityti, patiriant labai įtemptų rašybos sunkumų, tiek turint omeny rašybos taisyklingumą, tiek ir konstruavimą pasakojimo raštu, stilistines ir skyrybos klaidas (DSM-IV klasifikacijoje tatau nusakoma kaip *rašymo ekspresijos santrikiai*).

disleksijos rizika – vaiko disharmoniškos psichomotorinės sklaidos simptomai (funkcinės sklaidos deficitai, dalyvaujantys skaitymo ir rašymo veikloje), kurie pranašauja, kad apsireikš sklaidos disleksija. Šiuo terminu galima taip pat apibrėžti jų sukeltas pirmas nesėkmes mokantis skaityti ir rašyti (“0” ir „1” klasėje). Šią sąvoką išplatino M.Bogdanowicz, pasiskolinusi ją iš 1993 metų Europos disleksijos draugijos kampanijos medžiagų.

Bibliografija /išrinktos pozicijos lenkų kalba/:

1. M. Bogdanowicz, *O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu - odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*. Lubin 1994.
2. M. Bogdanowicz, *Integracja percepcyjno-motoryczna. Teoria, diagnoza, terapia*. Warszawa 2000.
3. W. Brejnak, T. Opolska, R. Ponczek, *O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w nauce*. Biblioteczka reformy, Warszawa, 1999.

Patikros organizavimas ir eiga

1. Teisinės sąlygos

Patikra mokiniams, baigiantiems pagrindinę mokyklą 2005 metais, yra visuotinio ir privalomojo pobūdžio. Todėl visi pagrindinės mokyklos šeštų klasių moksleiviai pagal 1991 m. rugsėjo 7 d. *įstatymą dėl švietimo sistemos su vėlesnėmis pataisomis* (1996 m. DzU nr. 67, poz. 329, su pataisomis) turi ateiti į patikrą. Tai apima taip pat ir moksleivius, turinčius specifinių sunkumų mokytis.

Patikros organizavimo taisykles viešosiose pagrindinėse mokyklose nustato Nacionalinės edukacijos ministro įsakai:

- 2001 m. kovo 21 d. *dėl moksleivių ir studentų vertinimo, klasifikavimo ir kėlimo sąlygų ir būdo bei organizavimo egzaminų ir patikrų viešosiose mokyklose* (DzU nr. 29, poz. 323, su pataisomis),
- 1999 m. vasario 18 d. *dėl apygardų egzaminų komisijų sudarymo ir jų teritorinės apimtys* (1999 m. DzU Nr. 14, poz. 134, su pataisomis).

Tiriamųjų gebų apimtį patikroje visiems moksleiviams nurodyta 2001 m. rugpjūčio 10 d. Nacionalinės edukacijos ministro įsako priede nr.1 *dėl reikalavimų standartų, sudarančių pagrindą organizuojant patikras ir egzaminus* (DzU nr. 92, poz. 1020).

Nuostatas, kalbančias apie psichologinės-pedagoginės pagalbos organizavimą jaunimui, turinčiam specifinių sunkumų mokytis, be įžangoje nurodyto įstatymo ir įsakų dar pateikia:

- 2003 m. sausio 7 dienos Nacionalinės edukacijos ir sporto ministro įsakas dėl *psichologinės-pedagoginės pagalbos skyrimo ir organizavimo viešuosiuose darželiuose, mokyklose ir židiniuose* (DzU nr. 11, poz. 114),
- 2002 m. gruodžio 11 dienos Nacionalinės edukacijos ir sporto ministro įsakas dėl *viešųjų psichologinių-pedagoginių konsultacijų, tarp jų ir viešųjų specialistinių konsultacijų, veiklos detalių principų*, (2003 m. DzU nr. 5, poz. 46),
- 2002 m. vasario 12 dienos Nacionalinės edukacijos ir sporto ministro įsakas dėl *rėminių mokymo viešosiose mokyklose planų* (DzU Nr. 15, poz. 142, su pataisomis),
- 2001 m. gegužės 12 dienos Nacionalinės edukacijos ministro įsakas dėl *viešojo darželio bei viešųjų mokyklų rėminių statutų* (DzU Nr. 61, poz. 624, su pataisomis).

2. Organizacinių sąlygų priderinimas prie moksleivių su specifiniais sunkumais mokytis

Moksleiviai su specifiniais sunkumais mokytis (turintys sklaidos disleksiją), išgyvendami egzaminų stresą, reaguoja su padidinta emocine įtampa, su dėmesio, atminties ir pastabumo santrykiais, viršija laiko limitus dėl sunkumų skaityti ir pernelyg lėto darbo tempo. Tie moksleiviai turi, be to, sunkumų rašyti. Jų rašysena esti sunkiai išskaitoma ir turi daugybę klaidų, tarp jų ortografinių bei skyrybos.

Sutinkamai su aukščiau cituojamais Nacionalinės edukacijos ir sporto ministro įsakais moksleiviai, pasižymintys sunkumais mokytis, (turintys sklaidos disleksiją) ateina į pagrindinės mokyklos šeštos klasės patikrą tuo pačiu terminu, kaip ir visi likusieji moksleiviai.

Nesikeičia taip pat ir patikroje tiriamų gebėjimų apimtis. Ji visiems moksleiviams yra nusakyta reikalavimų standartuose, sudarančiuose pagrindą patikrai organizuoti. Sąrašas standartų, esančių pagrindu organizuojant patikrą su aptartais juose pateiktais reikalavimais sudaro vieną iš *Informatoriaus* skyrių.

Moksleiviai su sklaidos disleksija spręs tas pačias užduotis, kaip ir jų draugės ir draugai, neturintys disfunkcijos. Tačiau patikros metu jie gali pasinaudoti specialiai jiems pritaikytais organizaciniais ir techniniais sprendimais.

**Visų šių veiksmų tikslas
yra išlyginti šansas patikros metu,
o ne kurti papildomas privilegijas.**

Egzaminų sąlygos moksleiviams, su patvirtintais specifiniais sunkumais skaityti ir rašyti

Egzaminų sąlygų pritaikymo būdas	Pasireiškiantys sunkumai
Patikrą rašo atskiroje salėje, kurioje egzaminų komisijos narys pradžioje vieną kartą garsiai skaito instrukciją, įžanginį tekstą bei užduočių turinį, kad moksleiviai galėtų vienu metu akimis sekti lakšte užrašytą tekstą.	Problema skaityti ir suprasti skaitomą tekstą, emocionaliės problemos, sunkumai sukaupti dėmesį.
50% ilgesnis patikros rašymo laikas (laikas, skirtas vienam kartui patikros pradžioje garsiai perskaityti instrukciją, įžanginį tekstą bei paliepiamus nebus įskaitomas į užduočių sprendimo laiką).	Lėtas skaitymas ir rašymas.
Rašymas savarankiškai formuluojamų atsakymų užduotims spausdintomis raidėmis, kas daro rašyseną labiau išskaitomą.	Žemas grafinis rašysenos lygmuo.
Darbas su lakštu, rašytu nešerifiniais spaudmenimis.	Problemos sukaupti dėmesį ir pastebėti, praradimas smulkmenų.
Tikrinimas savarankiškai moksleivių formuluojamų pasakojimų, remiantis kriterijais, pritaikytais prie moksleivių disfunkcijos.	Problemos taikant ortografijos ir skyrybos principus, atsižvelgiant į įvairių pasakojimų formų struktūras, skaičiavimų užrašymo grafinį taisyklingumą ir išlaikant erdvinę orientaciją.

Moksleiviai, turintys intensyvius sunkumus skaityti ir rašyti (stiprią disleksiją) galės papildomai žymėti atsakymus uždarioms užduotims tiesiogiai lakšte, egzaminatoriai, tikrindami atitinkamas moksleivių žyminas, perkels jas į atsakymų lapus.

Visais siūlomais techniniais ir organizaciniais palengvinimais galės pasinaudoti tiksliai tie moksleiviai, kurie turi psichologinių-pedagoginių konsultacijų charakteristiką, taigi ir specialistinių konsultacijų charakteristiką. Tose charakteristikose turi būti nurodyta, kad vaikas pasižymi specifiniais sunkumais skaityti ir rašyti, ir nusakyta, kokio laipsnio ir apimties tie santrykiai.

Atsižvelgiama bus į charakteristikas, atitinkamų konsultacijų išduotas konkrečioms (į patikrą atėjusiems) moksleiviams, kai jie baigė pagrindinės mokyklos antrą klasę. Charakteristika turi būti išduota ne vėliau, kaip mokslo metų rugsėjo pabaigoje.

Kadangi būtina yra atitinkamas egzaminų sąlygas užtikrinti visiems moksleiviams su sklaidos disleksija iki mokslo metų, kuriais organizuojama patikra, lapkričio pabaigos, mokyklų direkcijos privalo persiųsti atitinkamoms apygardų egzaminų komisijoms dislektinių moksleivių sąrašus. Esamus stipraus laipsnio santrykius reikia aiškiai pažymėti.

Dislektinis moksleivis bei jo tėvai arba teisėti globėjai turėtų patys apsispręsti, ar norės pasinaudoti siūlomais patogumais, ir apsisprendimą raštiška forma įteikti direkcijai mokyklos, kurią moksleivis lanko, iki mokslo metų, kuriais organizuojama patikra, spalio pabaigos.

3. Moksleivių atsakymų vertinimas taškais

Moksleiviai, pasižymintys specifiniais sunkumais mokytis, turi atitikti standartuose nurodytus, visiems moksleiviams vienodus reikalavimus. Todėl tikrinimo metu jiems bus išdalinti tokio pat turinio lakštai, kaip ir moksleiviams, neturintiems sklaidos santrykių bei nuokrypų.

Sprendimuose užduočių, kurios reikalauja savarankiško atsakymų formulavimo, moksleiviai, pasižymintys specifiniais sunkumais mokytis, gali rašyti „spausdintomis raidėmis“, šitaip pagerindami užrašų tvarkingumą. Rašto tvarkingumo lygmuo nebus vertinamas, tačiau autoriai turi labai stengtis, kad ir jų tekstus būtų įmanoma perskaityti. Savarankiškai formuluojamus moksleivių atsakymus tikrins egzaminatoriai, įrašyti į Centrinės egzaminų komisijos apskaitą.

Atsižvelgiant į sunkumus rašyti bendrieji vertinimo kriterijai yra taip modifikuoti, kad nebūtų nei skriaudžiami moksleiviai, turintys specifinius sunkumus mokytis, nei taip pat negautų preferencijų. Visų pirma atsižvelgta į problemas, turinčias:

- taikant įvairias pasakojimo formų struktūras,
- taikant ortografijos ir skyrybos principus,
- dėl skaičiavimų taisyklingo grafinio pavidalo,
- dėl regos percepcijos,
- dėl erdvinės orientacijos.

Sudaryti kriterijai, pritaikyti prie moksleivių su specifiniais sunkumais mokytis, bus taikomi pakaitomis su bendraisiais kriterijais vien tik tai tiems moksleiviams, kurie turi psichologinių-pedagoginių konsultacijų, taigi ir specialistinių konsultacijų, charakteristikas, pažyminčias, kad pasireiškia juose disleksijos sindromas. Darbų vertinimo taškais būdas bus pritaikytas prie pasakojimo formos, kylančios iš paliepimo.

Kitame puslapyje pateikiame moksleivių savarankiškų pasakojimų vertinimo kriterijų siūlymus, atsižvelgiant į humanitarinių ir matematinių-gamtinių užduočių specifiką. Pateikti vertinimo taškais būdai nėra galutinis etalonas, ir jie dar bus kažkiek modifikuojami priklausomai nuo konkrečių paliepimų ir jiems priimtų moksleivių be disfunkcijos vertinimo kriterijų.

**ATVIRŲ UŽDUOČIŲ
VERTINIMO KRYTERIJŲ PAVYZDŽIAI
MOKSLEIVIAMS
SU SPECIFINIAIS SUNKUMAIS MOKYTIS**

PASAKOJIMAS

Užduotis:

Parašyk pasakojimą tema: „Mano nuotykis miške“. Papasakok tikrą ar sugalvotą istoriją.

8 tšk.

Reikalavimų kategorija	Detalūs kriterijai	Dalinis punktavimas	Maksimalus taškų skaičius
I. Temos realizavimas	1. Moksleivis supranta temą (pradedą rašyti, susiedamas su tema, įterpia į pasakojimą pagrindinius elementus, būdingus pasakojimui – laikas, vieta, herojai).	0 - 1	3
	2. Pasakoja, fabularizuoja (matoma įvykių eiga).	0 - 1	
	3. Pasakojimas gyvas, įvairus.	0 - 1	
II. Kompozicija	1. Išsakas rišlus (esama rišlumo rodiklių).	0 - 1	2
	2. Matoma aiški darbo užbaiga.	0 - 1	
III. Kalba taisyklinga	1. Mokinys taisyklingai vartoja turtingą žodyną, stilių pritaiko prie pasakojamosios situacijos.	0 - 1	3
	2. Kuria išsaką: a) taisyklingą kalbos požiūriu (leistinos 1-2 klaidos) (2 t.);	0 - 2	
	b) komunikatyvų, nors taikosi kelios kalbos klaidos (1 t.).		

Sprendimo pavyzdys:

17. Parašyk pasakojimą tema: „Mano nuotykis miške”. Papasakok tikrą arba sugalvotą istoriją.

8 tšk.

Prieš dvejus metus Gruodį turėjau Gdansko miškuose baisų nuotyki.

Tai prasidėjo dešimtą valandą ryte. Aš ir mano draugas Povilu nuėjom į mišką su rogutėm. Nakčia buvo sniego nuopuolis ir tiksliai matėme po jų pėdas. Per sviežą pūką blogai važiavosi ir nutarėme sekti pėdas. Ėjom per mišką kartais buvo po metro sniego. Kai priėjom prie kalno vardu lagro pamatėme būrį šernų su paršiukais. Buvom 20 metrų iki jų, kai atrado mus čia. Du didžiausi šernai metėsi į mus vytis, o kiti liko prie mažų. Turėjom baimės, bet smegenys dirbo. Tuoju suradom medį ir užėjom ant jo. Tupėjom tris valandas ant medelio.

Nuotykis buvo ne bet koks, bet tos trys valandos ant medžio ir nors aštuoni laipsniai šalčio savo daro.

Recenzija: Moksleivis suprato temą ir parašė pasakojimą, kreipdamas dėmesį į jo pagrindinius elementus. Mintys dėstomos gyvai ir įvairiai, o įvykiai sutvarkyti. Darbe matoma aiški užbaiga, tačiau tekstas yra nepakankamai rišlus. Moksleivio žodynas turtingas, tačiau vartoja žodžių ir posakių ne pagal jų reikšmę (pvz. važiuoti per pūką, buvo sniego nuopuolis). Nepaisant gramatinių klaidų (nesuderinti laikai paskutiniame sakinyje arba žodžių tvarka priešpaskutiniame) tekstas yra aiškus.

Punktacija:

Reikalavimų kategorija	I			II		III			Viso
	1	2	3	1	2	1	2		
Detalūs kriterijai	1	2	3	1	2	1	a	b	
Punktacija	1	1	1	1	1	0	-	1	6

Užduotis:

Iš prekybos parduotuvės prie eiguvo pardavinėjamos mėlynės ir žemuogės.

4 tšk.

<p>Kainoraštis MĖLYNĖS (1 stiklinė) 1,50zl. ŽEMUOGĖS (1 stiklinė)</p>
--

Onytė nusipirko 6 stiklines mėlynių, o Jacius dukart mažiau stiklinių žemuogių. Jacius užmokėjo už savo pirkinius 90 gr. mažiau, nei Onytė.

Kiek zlotų sumokėjo Jacius?

Kiek kainavo stiklinė žemuogių?

Atvirų užduočių vertinimo kriterijai moksleiviams, turintiems specifinių sunkumų mokytis

Reikalavimų kriterijai	Detalūs kriterijai	Dalinė punkcija	Maksimalus taškų skaičius
I. Užduoties sprendimo meto-do nustatymas	1. Nustatymas, kaip apskaičiuoti pinigų sumą, kurią sumokėjo Jacius.	0 - 1	2
	2. Nustatymas, kaip apskaičiuoti kainą vienos stiklinės žemuogių.	0 - 1	
II. Skaičiavimų atlikimas	1. Apskaičiavimas sumos, kurią sumokėjo Jacius (skaičiavimuose prileistini riktai, kylantys dėl mokinių disfunkcijos – vadinamosios grafinės klaidos arba smulkios skaičiavimų klaidos).	0 - 1	2
	2. Apskaičiavimas kainos vienos stiklinės žemuogių (skaičiavimuose prileistini yra riktai, kylantys dėl mokinių disfunkcijos – vadinamosios grafinės klaidos arba smulkios skaičiavimų klaidos). Jeigu mokinys padarys klaidą, skaičiuodamas Jaciaus išlaidas, antrą užduoties dalį tikriname atsižvelgdami į tą klaidą.	0 - 1	

Sprendimo pavyzdys:

Iš prekybos parduotuvės parduojamos mėlynės ir žemuogės.

4 tšk.

Kainoraštis	
MĖLYNĖS (1 stiklinė)	1,50zl.
ŽEMUOGĖS (1 stiklinė)

Onytė nusipirko 6 stiklines mėlynių, o Jacius dukart mažiau stiklinių žemuogių. Jacius užmokėjo už savo pirkinius 90 gr. mažiau, nei Onytė.

Kiek zlotų sumokėjo Jacius?

Kiek kainavo stiklinė žemuogių?

Pateik savo skaičiavimus.

$$6 \cdot 1,50 = 9 \text{ zl.}$$

$$9 - 0,90 = 8,10 \text{ zl.}$$

Už tris stiklines žemuogių Jacius sumokėjo 8 zl. 10 gr.

$$\begin{array}{r} 2,70 \\ 8,10 : 3 = 2,70 \\ \underline{6} \\ 21 \\ \underline{21} \\ == \end{array}$$

Viena stiklinė žemuogių kainavo 2 zl. 70 gr.

Recenzija: Moksleivis išanalizavo užduties turinį ir teisingai nustatė Jaciaus pirkinių bei vienos stiklinės žemuogių kainos apskaičiavimo būdą.

Taisyklingai atliko visus skaičiavimus, tikrai padarė vieną klaidą, perrašinėdamas paskutinį gavinį.

Punktacija:

Reikalavimų kategorija	I		II		Kartu
	1	2	1	2	
Detalios kategorijos	1	2	1	2	
Punktacija	1	1	1	1	4